

Múltban a jövő

A Kiscsőszön és környékén zajló kulturális élet - mint követendő
példa – bemutatása

Konzulens:
Dr. Sándor Ildikó

Készítette:
Vetzi Áron
Magyar Táncművészeti Egyetem
Táncos- és Próbavezető Szak
Néptánc Szakirány
2018.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	1
1.1. A téma ismertetése	1
1.2. A témaválasztás indokai	2
1.3. A kutatás módszere	3
2. TÁVOLABBI PÉLDÁK A KULTURÁLIS ÉLET FELLENEÜLÉSÉRE	4
2.1. Békés megyei példa	5
2.2 Borsod megyei példa	6
3. VESZPRÉM MEGYÉBEN FOLYÓ KULTURÁLIS ÉLET ÉS HAGYOMÁNYŐRZÉS BEMUTATÁSA	8
3.1. Általános jellemzők Veszprémben	8
3.2. Általános jellemzők a Veszprém megyében	8
3.3. Vastag Richárd a hagyományőrzésről	9
3.4. Szabó Csaba a hagyományőrzésről	10
4. KISCSŐSZ BEMUTATÁSA	11
4.1. Kiscsász története és helyzete	11
4.2. A térség demográfiai jellemzői	13
4.3. Kiscsász demográfiai jellemzői (2011-es népszámlálás alapján)	14
5. KISCSŐSZÖN MŰKÖDŐ KULTURÁLIS SZERVEZETEK, INTÉZMÉNYEK, PROGRAMOK	17
5.1. Az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület tevékenysége	17
5.1.1. Képzések, táborok szervezése és bonyolítása	18
5.1.2. Rendezvények	18
5.1.3. Magyar-magyar kapcsolatok	18
5.1.4. Múzeum	19
5.1.5. Kisfalvak kulturális ellátása	19
5.1.6. Alapfokú művészetoktatás	19
5.2. Hidak fórum	20
5.3. Hunyor Népfőiskola	20
5.3.1. A népfőiskola főbb céljai	20
5.3.2. További célok	21
6. ÉLŐ HAGYOMÁNYOK	23
6.1. Őszi ünnepkör	23
<i>Jaj, neked már pőre-gatyás”</i>	24
6.2. Téli ünnepkör	24
November 1. Mindenszentek napja	24

Február 2. Gyertyaszentelő	26
6.3. Tavaszi ünnepkör.....	27
6.4. Nyári ünnepkör	28
7. REGÖLÉS	30
7.1 A regölés hagyománya	30
7.2 A regölés Kiscsősön.....	31
7.3. Nagy László gyűjtése.....	33
7.4. Borbács Magdolna gyűjtései	34
7.5. Végh Lajos bácsi elbeszélése a regölésről.....	37
7.6. Személyes beszámoló a kiscsőszi regölésről.....	39
7.7. Követendő példák összegzése:.....	41
8. A KISCSŐSZI PAJTAFESZTIVÁL	42
8.1. A pajtafesztivál sokszínűsége.....	43
8.2. A fesztiválhoz szorosan kapcsolódó előzmények.....	43
8.3. A rendezvények legfontosabb helyszínei a falun belül.....	45
8.3.1. Cimbiék portája	45
8.3.2. Cimbiék pajtája.....	45
8.3.3. Falumúzeum.....	45
8.3.4. Iskola.....	46
8.3.5. Iskolaudvar	46
8.3.6. Templom	46
8.3.7. Vásártér.....	46
8.3.8. Sátorozó	46
8.3.9. Gyöngyi pajtája.....	46
8.3.10. Magdi portája	46
8.3.11. Kocsma	46
8.4. Állandó programok.....	46
8.4.1. Népzenei és egyéb koncertek	47
8.4.2. Táncos előadások	47
8.4.3. Kiállítások	47
8.4.4. Előadások	48
8.4.5. Térségbeli cigányság bemutatkozása	48
8.4.6. Gasztronómiai programok	48
8.4.7. Népművészeti vásár.....	48

8.4.8. Borházak bemutatkozása	48
8.4.9. Kézműves foglalkozás	48
8.4.10. "Parasztolimpia"	48
8.4.11. Táncház	49
8.4.12. Lovas programok	49
8.4.13. Vértanúság	49
8.4.14. Táncverseny	49
8.4.15. Ünnepi szent mise	49
8.4.16. Karikázó.....	50
8.5. A Pajtafesztivál sikeressége	50
8.6. Követendő példák összegzése:.....	51
9. KOVÁCS NORBERT GONDOLATAI KISCSŐSZRŐL	52
9.1. Gondolatok Kiscsőszről.....	52
9.2. Beszélgetésem Cimbivel	53
10. PÉLDAKÖVETÉS EGY EGYÉNI ÖTLET MEGVALÓSÍTÁSÁVAL.....	57
10.1. Tés bemutatása	57
10.2. A Múlttal a Jövőért Egyesület bemutatása (TÉS)	58
10.3. Lippert Ferencsel tevékenysége Tésén és környékén	60
10.4. Hasonlóságok Pajtafesztivál-Vigasságok.....	62
10.5. A vigasságok pozitív hatásai.....	63
10.6. Nehézségek a vigasságok, és a tési kultúralet fejlesztésében	63
10.7. Ferenc további tervei.....	64
11.ÖSSZEFOGLALÁS	65
11.1. Kik számára követendő a kiscsői példa?	65
11.2. Követendő példák.....	67
12. FELHASZNÁLT IRODALOM	68
12.1. Kiadványok:.....	68
12.2. Kéziratok, beszámolók:	68
12.3. Személyes visszaemlékezések, interjúk:.....	68
12.4. Internet:	69
13.MELLÉKLETEK.....	71
13.1. Ábrák jegyzéke	71
13.2. A szervezeti együttműködés szintjeinek SWOT-analízise	72
13.3 Eredetiségnyilatkozat	75

1. BEVEZETÉS

1.1. A téma ismertetése

Szakdolgozatom részletes bemutatása előtt, annak témáját szeretném ismertetni. Elsődleges célom, a Veszprém megyei Kiscsősz településen folyó, a nép kultúrához szorosan kapcsolódó, a népi hagyományok ápolásából és felelevenítéséből kibontakozó kulturális élet, mint követendő példa bemutatása. Dolgozatomban a kultúra szót legtöbb esetben a hagyományos népi kultúra értelmében használom, amelyik esetben a tágabb körű kultúráról, kulturális életről beszélek, jelezni fogom.

Ahhoz, hogy az olvasó megismerkedjen a falu teljes arculatával, elengedhetetlen Kiscsősz részletes bemutatása, valamint az ott tevékenykedő szervezetek működésének, felépítésének, megvalósult programjainak, produktumainak és terveinek a taglalása.

Dolgozatomban két, - a kiscsőszi kultúréletet hitelesen bemutató, - programesemény "forgatókönyvét" is leírom részletesen. Az egyik egy hagyományőrző népszokás, a regölés. A Somló-hegy környékén, régebben sok helyen ismert népszokás ez, mára már csak egy helyen őrzik hűen hagyományát a környéken, Kiscsőszön. A másik programesemény pedig a már nemzetközileg ismert és elismert értékőrző fesztivál, az ország egyik legszínvonalasabb hagyományőrző rendezvénye, a Kiscsőszi Pajtafesztivál.

A Kiscsőszön folyó példaértékű munka mozgatórugója az értékőrzés és az értékteremtés a helyi adottságok felhasználásával és a helyi lakosok foglalkoztatásával. Kemény munkát, odafigyelést, nyitottságot kíván ez a kiscsőszi Élő Forrás Hagyományőrző Egyesülettől, a társszervezetektől és a helyi lakosoktól egyaránt. A befektetett energia gyümölcse látszik is a falu életében. A példamutatás fontos a településen tevékenykedőknek, próbálják átadni tudásukat a fiatalabb generációknak, de a felnőtt érdeklődőknek is egyaránt. Szerencsére követőkre is talált ez a kezdeményezés.

1.2. A témaválasztás indokai

Témaválasztásom fő oka a néptánchoz való szoros kötődésem. 2000-ben, 18 éve, kisgyerekként kerültem közel a néptánchoz. Veszprém legszínvonalasabb gyerekcsoportjában kezdtem el a táncolni. Már az első időszakban szívesen mentem próbákra, élveztem a népi gyermekjátékokat, szerettem felvenni a „táncos ruhát” egy-egy fellépés alkalmával. Azt azonban akkor még senki nem gondolta, hogy a néptánc ilyen hosszú ideig kíséri fogja életemet. Az évek múlásával körvonalazódni látszott, hogy hivatásommá válik a tánc. Miután az általános iskolát elvégeztem 2007-ben, az ifjúsági, később felnőtt veszprémi városi táncegyüttesben folytattam táncos pályafutásomat. Ebben az időben szerveződtek pár napos edzőtáborok, melynek helyszínt a kiscsőszi kultúrház, később pajta biztosított.

A Kiscsőszen eltöltött próbák során szereztünk tudomást arról, hogy az eldugott kis faluban nyári táborozásra is van lehetőség. 2010-től kezdve rendszeresen részt veszünk azokon is.

2012-ben táncegyüttesünk egy másik városi táncegyüttessel (Honvéd-Bakony Néptáncgyüttes) összevonásra került, ami ezek után Veszprém-Bakony Táncgyüttes¹ néven működött Kovács Norbert „Cimbi”, a kiscsőszi kultúrélet felvirágoztatójának vezetésével. Régi, közeli, baráti kapcsolatunk miatt idegen számomra a hivatalos név használata, így a továbbiakban egy-két kivétellel „Cimbiként” említem a dolgozat egyik kulcsszereplőjét. A táncegyüttesünk oszlopos tagjai (köztük én is), és Cimbi között az évek során barátság alakult ki. Ennek eredményeképpen a következő években már hatodmagammal dolgoztunk a Kiscsőszi Pajtafesztiválon, mint „stáb”². Az első Pajtafesztiválunk óta már hetedik alkalommal dolgoztunk a rendezvényen. A munkán, edzőtáborokon kívül is igyekeztünk minél több eseményen részt venni a faluban. Az évek során egyre több jó barátság alakult köztünk és a helyiek között, s időnként nekik is segítettünk apróbb munkálatokban. Ezek az emberi kapcsolatok, és a település atmoszférája az, ami miatt többen beleszerettünk a településbe, imádjuk a légkörét, amikor csak tehetjük, ellátogatunk ide. Az odaköltözést egyikünk sem tervezi, mivel

¹ Veszprém Megyei Jogú Város kiemelten támogatott néptáncgyüttese.

² A kiscsőszi Pajtafesztiválon így nevezzük a háttérben dolgozó emberek csapatát.

„polgári foglalkozásunk a városhoz köt bennünket. Ennek ellenére szeretnénk még jó ideig részesei lenni a faluban folyó különböző kulturális programoknak.

Érdekesnek tartom, hogy a 21. században, ahol a globalizáció mindent átsző, kiemelkednek olyan települések, kistérségek, mint Kiscsősz. A 21. század értékrendszere olyan változásokon ment át, amikbe az olyan, sok szempontból hátrányos helyzetben lévő falvaknak, mint Kiscsősz nem férnek bele. A többség szerint. Ezzel az állapottal dacolva hozta létre a település új önmagát, távol annak a kornak a stratégiáitól, ami elfordult tőle. Ez a község hagyományokból, múltból, értékörzésből építkezik. Ami igazán érdekessé teszi az egészet az, hogy mindez nem az életben maradásért folytatott küzdelem, és nem a haszonszerzés egy módja a helyiek számára. Ez kedv, olyan munka, amit az ember magának csinál. Azt gondolom, itt kezdődik minden. Aki jobba akarja tenni a világot, az tegye jobba magát. Ezt teszik a kiscsősziek. Eredménnyel. Követendő példa mindenki számára.

1.3. A kutatás módszere

Mivel már több mint tíz éve járok a Kiscsőszen megrendezett különböző rendezvényekre, szerencsémre kialakultak olyan kapcsolataim a helyiekkel, aminek köszönhetően gyűjtőmunkám lényegesen könnyebbnek bizonyult, mint amilyennek először gondoltam. Első sorban az Élő Forrás Hagyományőrző egyesület által összeállított beszámolók alapján készítettem el dolgozatomat. Ezen kívül személyes interjút készítettem Kovács Norberttel, az egyesület elnökével és több helyi lakossal is. Sokat segítettek dolgozatom összeállításában Borbács Magdolna, kiscsőszi lakos saját írásai, feljegyzései, és képei is, valamint Lippert Ferenc, a tési Múlttal a Jövőért Egyesület elnökével készített interjúim. A Kiscsőszi rendezvényeken való folyamatos részvételem lehetővé tette, hogy saját tapasztalataimat is felhasználjam, igyekeztem ezekkel is színesíteni a kiscsőszi kulturális élet bemutatását.

2. TÁVOLABBI PÉLDÁK A KULTURÁLIS ÉLET FELLENEÜLÉSÉRE

Ahogy a bevezetőmben is leírtam, dolgozatomban egy számomra fontos kistérség, még inkább egy konkrét település kulturális életének fellendülését mutatja be. Tisztában kell azonban lenni azzal, hogy nem egyedülálló törekvés ez az országban, Magyarország számos területén, próbálkoznak az elszegényedett területekre eljuttatni a széles körű kultúrát, sok helyen a hagyományok felelevenítésével. Hol kisebb, hol nagyobb sikerekkel zajlik a munka. E sikereket talán nem is érdemes összehasonlítani, mert minden vidéken, településen, közösségben más lehetőségek állnak rendelkezésre a helyi kultúra széleskörű bemutatásához, a hagyományok megéléséhez, új közösségek létrehozásához. Nem beszélve a „Ki áll majd neki?”kérdésről.

Gondolok itt arra, hogy ha például egy falunak vannak fel nem kutatott értékei, feledésbe merült hagyományai, nem biztos, hogy azok valaha napvilágot látnak. Ahhoz hogy ezek az értékek fennmaradhassanak, ismertté váljanak a helyi és nem helyi emberek számára egyaránt, minden esetben szükség van olyan valakire, aki ezt felismeri, még több emberre, akik ezeket valamilyen szinten megszerezni, szervezni, továbbörökíteni tudják. E javak továbbélésének a legfontosabb feltétele, hogy legyen befogadó közeg. Nem könnyű munka ez, szerencsére az országban több helyen is folyik harc az elszegényedett vidékek kulturális fellendüléséért.

Lássunk párat belőlük:

„...Az 1920-as, '30-as években, sőt 1945-ig 15 500 civil szervezet működött a Kárpát-medencében az olvasóköroktől a táncházakig, a színjátszó köroktől a fúvós zenekarokig. Nem volt anyagi jólét, de az emberek igényelték a polgári létet, a közösségek létrehozását, és azt, hogy jól érezzék magukat ezekben a közösségekben. Megmutathassák, miben erősek, milyen tevékenységek által lehet őket összehívni, és utána már ők hívják egymást, a többieket. Lehetett ez hímzés, néptánc, dalkör. Azután 1949-ben egy BM-rendelettel adminisztratív úton az összes egyesületet megszüntették. Az egyesületek helyét és szerepét az újonnan alakuló (politikailag felülről irányított)

művelődési otthonok kezdték átvenni. A rendszerváltás után sem ment egyből sok helyen, hogy meg- vagy újraszerveződjenek a közösségek, önkéntes alapon, alulról...”³

Nyilatkozta Závogyán Magdolna az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. ügyvezetője.

Magdolna azt is kifejtette, hogy ő maga szerint a legfontosabb, hogy a különböző közösségek önkéntesen, alulról szerveződve jöjjenek létre. Természetesnek tartja azt is, hogy az előbb említett közösségek külső támogatást is kapnak.

Célja hogy az egyes térségeken a helyi közösségek, településvezetők bevonásával olyan folyamatokat indítsanak, programokat szervezzenek, amiktől az emberek helyben boldogabbak lesznek, s jobban megismerhetik a települést, a térség múltját, s annak kiaknázatlan lehetőségeit. A közösségi életben való részvétel büszkévé teszi az embereket, sajátjuknak érzik az egyes értékeket.

Békés megyében például több program is megvalósult az alulról való törekvésnek köszönhetően. A „Kultúra Gazdagít”, az „Otthonunk Békés megye”, és a „Szeretlek Békés” programok.⁴

2.1. Békés megyei példa

Az „Otthonunk Békés megye” nevű programsorozatot a megyei önkormányzat támogatta megindítva a kis települések és a megyei önkormányzat közötti párbeszédet. A programsorozat keretein belül Kamuton majális és gyermeknap került megrendezésre egy felújított közösségi ház átadásával kezdve. A helyi lakosok marasztalása a célja a kamutiaknak, ezért újítták jó minőségűvé a közösségi házat, ahol a helyi kulturális csoportok működnek.

Magyardombegyház kis ismeretségnek örvendhet, de a helyiek nem csüggednek ebben a békési zsáktelepülésben sem, a településen színházi műsor zajlik, néptánc

³ Nyemcsok László (2018): *Az aktív közösségekben hisz* – interjú Závogyán Magdolnával. beol.hu, 2018. 06. 04. <https://www.beol.hu/kozelet/helyi-kozelet/az-aktiv-kozossegekben-hisz-1343870/?fbclid=IwAR0alh7uaqugg7h8XXCfC5SZyV99Ts-WrlcV0Ovocxz-CtsanMeZZAAwA>) Letöltés ideje: 2018. 12. 03.

⁴ Nyemcsok László (2018): *Az aktív közösségekben hisz* – interjú Závogyán Magdolnával. beol.hu, 2018. 06. 04. <https://www.beol.hu/kozelet/helyi-kozelet/az-aktiv-kozossegekben-hisz-1343870/?fbclid=IwAR0alh7uaqugg7h8XXCfC5SZyV99Ts-WrlcV0Ovocxz-CtsanMeZZAAwA>) Letöltés ideje: 2018. 12. 03.

műsorral gazdagítják a kulturális programokat. Sőt, szabadtéri múzeum is működik a kis településen.

Sarkadkeresztúron a megyetörténeti kiállítást megnyitó ünnepséget követően kulturális műsorok szórakoztatták a közönséget. Ezzel egy időben a községházán soron kívüli testületi ülést tartottak, ahol a képviselők a megye intézményrendszerével, törekvéseivel ismerkedtek meg.⁵

A fentebbiek alapján láthatjuk tehát, hogy Békés megyében a hátrányos helyzetű, a támogatásban szegény települések is próbálnak minél több kultúrával kapcsolatos élményt adni a lakosságnak, hogy fennmaradjanak a különböző közösségek.

Nincs ez máshogy Borsod megyében sem, a kulturális élet fellendítésére jó példa a királdi Művésztanya, ami a fentebbi békési példákkal ellentétben talán valamivel nagyobb külső támogatásnak örvendhet.

2.2 Borsod megyei példa

A királdi Művésztanya helyi törekvésnek köszönheti megvalósulását. A térségben egykor bányászat zajlott, abban az időben nem sokan foglalkoztak a kultúrával, ami egyébként gazdagnak számított a Barkóföldön. Így nevezték a történelmi Borsod, Nógrád, Heves és Gömör vármegye találkozásának területét, ahol a XIX. századi iparosodásig élt javában a népi kultúra. Az ipar világában nem sok mindenki foglalkozott a hagyományokkal így sok másik térséghez hasonlóan itt is kiveszni látszódtak a hagyományok. Az újabb generációk fiataljai azonban ezt nem tűrték és belekezdtek egy hosszadalmas munkába, értékmegőrzésbe, ami kapcsán nagy eredményeket értek el helyben és településüktől távolabb is.

A királdi Művésztanya célja a hagyományok feltámasztása, a barkó értékek továbbörökítése, megújítása, s hogy lehetőséget tárjanak a fiatalabb nemzedékek felé. Kulturális projektjük egyik nagy részét a népi mesterségek megismertetése és mélyen beható tanítása, kimondottan a helyi barkóság értékeire építve. A tanulni vágyók hímzés, szövés, viseletvarrás, és bútorfestés közül választhattak. Továbbgondolva a kézművesség elsajátítását, a fiatalok már jövedelemforrásként is tekintenek a helyi

⁵ Békés megye képviselő-testületének közlönye (2010): *Sikeres Kamut, A világ Közepén, Az itt élők közössége*. bekesmegye.hu, Békéscsaba, 2010. június, XXXIX. évfolyam, 6. különszám, 2. oldal.
http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/dokumentumtar/kozerdeku/szervezatiszemelyzetiadatok/kiadvanyok/kozlonykulonszam/hu1374_27_2010junius_megyei_kozlony.pdf?fbclid=IwAR1gGGUT_FGmChlFQDPwoRtIKsfTa-MT_wllaZLSB6-Vx2u-lUVoVOTP878 Letöltés ideje: 2018.12.03.

értékekre, de első sorban nem ez a fő céljuk, hanem a hagyományos barkó emlékek életben tartása.

A fiatalok kezdeményezése nélkül nem kezdődött volna meg a hagyományörzés megújulása, és szerencsére külső segítséget is kaptak az Ózd térségi fiatalok a Hagyományok Háza⁶ kézműves mestereitől.

„2012 őszén nyitotta meg kapuit Királdon a Művészanya, melynek megálmodói és mai napig mozgatói az Ózd térségi fiatalok. Céljuk egy olyan alkotóház, módszertani központ létrehozása volt, mely otthont nyújthat mindazoknak a fiataloknak és az idősebb generáció képviselőinek, akik a helyi kulturális örökség, a barkóság értékeinek felkutatására, a rég elfeledett mesterségek visszatánulására, művelésére fogékonyak.(...)”⁷

A Művészanya fiataljai nem kis dolgot vittek véghez törekvéseikkel, saját munkáikat határon kívül is értékesíthették már.⁸

A fenti két példa valóban megmutatja, hogy egyik elszegényedett térség sincs könnyű helyzetben, s a különböző hátráltató tényezők mellett sokkal nagyobb összetartásra, van szükségük. Ez az összetartás talán mindenhol megtehető, csak szükség van minden esetben egy eszközre, kezdeményezésre, új projektre, új közösségre ami felnyitja az emberek szemét hogy nekik is vannak értékeik, amiket érdemes életben tartani. Talán több is, mint gondolnák.

A Dunántúlon sem áll másként a helyzet, itt is vannak elszegényedett vidékek. Itt is szükség van a felismerésre, a kemény munkára, ami a Somló hegy környéki Kiscsász településen már jó pár éve szakadatlanul folyik. Dolgozatom további részében ezt a munkát mutatom tehát be.

⁶ Nemzeti intézmény, a Kárpát-medence néphagyományának továbbéltetése céljából.

⁷ Magyar Múzeumok Online (2016) *”Nyiss ajtót a barkóságra”*. archiv.magyarmuzeumok.hu, 2016. 03. 18.

https://archiv.magyarmuzeumok.hu/muhely/3134_%E2%80%9Cnyiss_ajtot_a_barkosagra%E2%80%9D
Letöltés ideje: 2018.12.03.

⁸ Magyar Múzeumok Online (2016) *”Nyiss ajtót a barkóságra”*. archiv.magyarmuzeumok.hu, 2016. 03. 18.

https://archiv.magyarmuzeumok.hu/muhely/3134_%E2%80%9Cnyiss_ajtot_a_barkosagra%E2%80%9D
Letöltés ideje: 2018.12.03.

3. VESZPRÉM MEGYÉBEN FOLYÓ KULTURÁLIS ÉLET ÉS HAGYOMÁNYŐRZÉS BEMUTATÁSA

A Kiscsősön folyó kulturális élet bemutatása előtt pár bekezdés erejéig szót kell ejteni Veszprém megye jelenlegi kulturális életéről, azon belül a hagyományok ápolásáról.

3.1. Általános jellemzők Veszprémben

A megyeszékhelyen, Veszprémben több lehetőség is nyílik a széles körű kultúra iránt érdeklődőknek tanulásra, kikapcsolódásra, közösségi együttlétre. A Veszprémben működő két színház, a Petőfi Színház és a Pannon Várszínház egész évben lehetőséget ad komoly színdarabok megtekintésére, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár hetente több közösségi együttlétnek, képzésnek, találkozóknak ad otthont. A városi Laczkó Dezső múzeum érdekes kiállításokkal, programokkal szolgál fiataloknak és az idősebb korosztálynak is. A Pannon Egyetem is nagy választékát kínálja a kulturális programoknak, nem csak hallgatók számára. A Veszprémi Művelődési Központ (VMK, új nevén Veszprém Agóra) otthont ad koncerteknek, képzéseknek, előadásoknak, játszóházaknak, bábelőadásoknak, filmesteknek, találkozóknak. A Veszprémben megrendezett fesztiválok (Utczene Fesztivál, Rozé Rizling & Jazz Napok, VeszprémFest, Gizella Napok, Veszprémi Vigasságok) és vásárok (Szent Mihály-napi vásár, Veszprémi Cserépvásár) szintén ízelítőt adnak, igény szerint a modern, vagy a hagyományos kultúra előadásaiból, termékeiből. A városban több néptáncsoport is működik, a Veszprém-Bakony Táncegyüttes, a Gerence Hagyományörző Néptánegyüttes és Baráti Kör, valamint több gyermek és ifjúsági néptáncsoportok, művészeti iskola.

3.2. Általános jellemzők a Veszprém megyében

A megye sajátos kulturális arculatát azonban nem csak a megyeszékhelyen belüli közösségek határozzák meg. A hagyományos kultúra felkutatásán, ápolásán, továbbadásán a megyében rengeteg népművészeti műhely, és kézműves dolgozik. Ezen hagyományos értékek összefogó szervezete a Veszprém Megyei Népművészeti Egyesület. Tagjai (bőrösök, bútorfesők, csipkeverők, csuhéfonók, fafaragók, fazekasok, hímzők, játszóház vezetők, kékfestők, kovácsok, kosárfonók, lószőrékszer-készítők, mézeskalács készítő, népi ékszerkészítők, népi játékkészítők, szalmafonók,

szaruművesek, fonók, tojásfestők, tojáspatkolók).⁹ A különböző népművészeti mestereket összefogó egyesület mellett, fontosnak tartom megemlíteni a Veszprém Megyei Néptánc Egyesületet, de még inkább a megyében zajló táncos életet. Rengeteg táncműhely dolgozik a megyeszékhelyen kívül is, ezek közül pár: Badacsonytördemic Néptáncgyűttes, Litéri Zöldág Táncgyűttes, Szentgáli Táltos Alapfokú Művészeti Iskola, Pápai Vadvirág Néptáncgyűttes, Kiscsöszi Bozót Táncgyűttes.

A fentebb felsorolt értékes kézművesek s műhelyek tradícióként tartandók számon a megye életében. Az utóbbi 10 évben javában fellendült a megyében a hagyományok, szokások felkutatása is. Két lokálpatrióta néptáncos, Szabó Csaba és Vastag Richárd is mélyen beleásta magát a Bakony és Balaton-felvidék még megmaradt táncos, zenei és tárgyi értékeibe, kutatásokba kezdtek. A Gerence Hagyományőrző Néptáncgyűttes vezetője Vastag Richárd és a Badacsonytördemic Táncgyűttes vezetője Szabó Csaba is nagy lendülettel álltak neki az elmúlt években felgyűjteni a még felgyűjthető értékeket. Eredménnyel ugyan munkásságukat már több országos fórumon elismerték, valamint a környék falvaiban a helyieknek is egyre fontosabb lett a saját kultúrájuk megbecsülése.

3.3.Vastag Richárd a hagyományőrzésről

Vastag Richárd

Táncpedagógus, Gerence Hagyományőrző Néptáncgyűttes vezetője

Richárd már 16 évvel ezelőtt megismerkedett a Veszprém környéki gyűjtésre szoruló értékek egy részével, ismerősein keresztül. Később, körülbelül 9-10 évvel ezelőtt kezdett el intenzíven foglalkozni néprajzi gyűjtésekkel. Fő célja Veszprém megye, azon belül is a Bakony és Balaton-felvidék falvainak hagyományainak felkutatása, e hagyományok rendszerezése, és továbbadása is.

Az eddigi gyűjtések során segítségére volt több kollégája is. Beszélgetésünk kapcsán Törő Balázst, Dr. Varga Sándort és Lipéczné Karsai Henriett nevét említette. Richárd elmondta, hogy intenzív gyűjtőmunkájának megkezdése előtt a már meglévő régebbi gyűjtések alapján tájékozódott, hol és mit érdemes elkezdni gyűjteni. Vajkai Aurél, Eötvös Károly, Weöres Sándor, S. Dr. Lackovics Magdolna Emőke munkássága is jó kiindulási pontnak bizonyult a gyűjtések megkezdéséhez. Ezen kívül

⁹ Veszprém Megyei Népművészeti Egyesület hivatalos honlapja,
<http://www.nepmuvesz.vpmege.hu/index.php?p=egyesuletunk> Letöltés dátuma: 2018.12.03.

hagyományörző együttesük tagjai is ki vették és veszik részüket a gyűjtési munkálatokból.

Még a 21. században is találhatók olyan értékek, melyek megmentésre, továbbörökítésre szorulnak. Mert nem csak az a célja Richárdnak és csapatának hogy birtokolják a Veszprém megyében felgyűjtött értékeket, hanem hogy széles körben ismertté tegyék azokat. Az első cél az, hogy egy-egy település gyermek és fiatal közösségei megismerkedjenek azokkal az értékekkel, amiket saját szüleik, nagyszüleik őriznek, ezért is vállalnak a Gerence Hagyományörző Táncegyüttessel interaktív hagyományörző programokat. Emellett az országos fórumokon is próbálják hangsúlyozni, hogy a veszprémi táncos és zenei hagyományoknak igen is keresnivalója van a különböző szakmai programokon. Ahol eddig jártak az országban, mindenhol hittel és alázattal fogadták Veszprém megye tánckincsének továbbadását.¹⁰

3.4. Szabó Csaba a hagyományörzésről

Szabó Csaba

Táncpedagógus, Tördemic Néptáncegyüttes vezetője

Csaba gyermekkorában Kapolcson lakott. Pécsen a Magyar Táncművészeti Főiskola táncpedagógus tagozatán végzett. Most Tapolcán él, vonzáskörzetében tanít több helyen is. Az oktatás mellett kutatómunkát végez, Bakony, Balaton-felvidék néprajzát gyűjti. Tanítványainak adja tovább a felgyűjtött értékeket, és előadásokat tart országszerte. Csaba Kapolcson kezdett el gyűjteni 2005-ben. Tárgyi emlékekre lelt először, majd egyre jobban beleásta magát a térség néprajzába. A korábbi helyi gyűjtőkkel való kapcsolatfelvétel is sokat segített neki. Ezen kívül ő is régebbi gyűjtések alapján tájékozódott Békefi Antal, Nyék Sándor, Martin György, Pesovár Ernő és Pesovár Ferenc gyűjtéseit használta fel munkáihoz. Később már saját maga gyűjtött minél szélesebb körben.

Csaba sokáig egyedül gyűjtött, de később a hitelesség az alaposság miatt zenész, énekes és más néprajzos kollégák segítségét is igénybe vette. Elmondása szerint a sok mindent lehet még találni a kiaknázatlan területeken. A régi táncok felgyűjtése a legnehezebb feladat, a tárgyi emlékek tekintetében sokkal jobb a helyzet. Ezek fontosságát ki is emeli, mivel azok közül még rengeteget lehet találni. A zene és a tánc felgyűjtése már sokkal problémásabb. Kutatómunkájának célja a Bakony és Balaton-

¹⁰ Levélinterjú Vastag Richárddal (2018.11.26.)

felvidék szokásainak, hagyományainak feltérképezése, valamint azok visszatartása, a fiatalabb generációk számára. A bakonyi anyagból már énekversenyt is rendeztek. A tárgyi gyűjtéseket pedig előadásokon lehet megtekinteni.

Csabáék táncegyüttese már az Országos Táncháztalálkozón is megismertették az érdeklődőket a bakonyi táncokkal. Négy alkalommal megyei pásztortalálkozót szervezett Kapolcson, amin elmondása szerint évről évre bátrabban viselik a helyi pásztor emberek rég elfeledett viseleteiket. Csaba céljai közt szerepel több kiadvány elkészítése és széles körű terjesztése, és hogy minél több érték kerüljön vissza a saját helyére - pl. a térség egyes énekkarjainak ellátása eredeti anyagokkal, tanácsokkal.¹¹

A veszprém megyei kulturális életet kimondottan színesnek értékelem. Táncegyüttes és amatőr zenekartagként jómagam is megfordulok több megyén belüli rendezvényen. Tapasztalataim szerint mind a falvakban, mind a nagyobb városokban egyre nagyobb az igény a minőségi kultúra iránt. Ezt én nagyon jó szemmel nézem, mert véleményem szerint kikapcsolódni, tanulni, szórakozni csak igényesen érdemes, kortól, nemtől anyagi háttértől függetlenül.

4. KISCSŐSZ BEMUTATÁSA

4.1. Kiscsősz története és helyzete

Kiscsősz a Közép-dunántúli régióban, Veszprém megyében található. A Bakonyalja kistáji területen helyezkedik el, a Somló-hegytől 13 km-re. A település neve a csősz, foglalkozás elnevezésből, és a Kis előtagból tevődik össze. A 13-16. század feljegyzései számítanak a legkorábbinak kiscsősz történelmére. 1212-1511-ig a vásárhelyi apácák kezében volt a község, jobbágysorban éltek lakói. A török idők jóformán megsemmisült a település, 1596 után mindössze tíz porta maradt meg. Az ezt követő viszonylagos béke ideje alatt többen visszatelepültek a faluba. Az 1745. évi urbárium kihirdetésekor a lakosság újra elhagyta a falut.

Kiscsősz és környéke egykor mocsaras, bozótos, erdős terület volt. A 19. századi folyószabályozások során terelték medrébe a Marcal folyót, ennek és a földművelés fellendülésének köszönhetően alakult a mai formájára a környék. Legelők, rétek, kisebb erdőfoltok színesíti a tájat. A terület változása előtt vadászatra, halászatra, szőlőművelésre, állattenyésztésre volt lehetőség, ám a török időkben ezek a

¹¹ Levélinterjú Szabó Csabával (2018.11.26.)

tevékenységek erősen visszaszorultak. A megélhetés problémát jelentett, viszont a lakosság a mainak ötszöröse is volt abban az időben.

A folyószabályozásokat követően teljesen megváltozott a táj. Eltűntek a mocsarak, a bozótok ezzel együtt eltűnt a halászat, a madarászat is. Az iparosodás nem vetette meg igazán a lábát ezen a területen, az ipari élet elhanyagolhatónak mondható, mivel sem bányászati sem más ipari nyersanyag nem lelhető fel ezen a területen. A mezőgazdaság vált a kizárólagos kenyérkeresetté. Kendert és lent termeltek a jobb minőségű területeken, ez került helyi feldolgozásra, az asszonyok fontak belőle. A jobbágyfelszabadítás után átrendeződött a birtokrendszer. Örökösödés, birtokeladások és cserék miatt a határ keskeny parcellákból állt.

A falu vallását tekintve egységesnek mondható, a reformáció nem volt befolyással az itt élőkre, katolikus vallású maradt az egész falu. A falu temploma 1890-ben leégett, 1909-ben épült újra.

A templomon kívül a jellegzetes utcakép is megkülönböztette a falut. Kiscsosz egy hosszú főutcából, és arról pár leágazó mellékutcából áll. A házak tűzfala az utcára nézett. A lakórészt, konyha majd kamra követte, ezek előtt az udvar felé gádor nézett. A lakóépület mögött istálló a porta

1. ÁBRA

hátuljában pedig pajta helyezkedett el.

1945 után társadalmi változásokon ment keresztül a település. A termelészövetkezetek megalakulásával a paraszti élet, a térség helyzete sokat romlott. Idősek és fiatalok egyaránt a városi munkavállalásban találta a kiutat. A közelben az ajkai bányák, az alumínium ipar, üvegipar jelentette a megélhetést az ötvenes évektől. Sok család el is költözött az iparvárosba könnyebb élet reményében. Az értelmiségi rétegből messzebbre is elköltöztek. A hatvanas években újabb családok költöztek el a településről a megélhetést nem biztosító, kevés földterületek miatt. A falu lakossága

folyamatosan csökkent, az utóbbi években stagnál a lakosok létszáma kb. 100-108 fő közé tehető a település lélekszáma.¹² A 21. században már nem kérnek a fiatalok a falusi életvitelből, akik tanulás, vagy munka miatt elhagyják a települést sokszor már nem térnek vissza a faluba.

4.2. A térség demográfiai jellemzői

A lakosság száma 2010 és 2012 között folyamatosan csökkent. 645 fővel csökkent a települések lakossága összesen, ez 3,3%-os csökkenést jelent. A népesség fogyás két fő oka az elvándorlás és a magas halálozási arány. A kor szerinti összetétel a gyermekkorban (0-5 évesek) 3 %, országos szinten átlagosnak mondható. A 6-14 évesek száma már az országos átlag alatt található. A munkavállaló korú (15-59 évesek) lakosok száma megegyezik az országos átlaggal, viszont az 59 év felettiek 24%-kal meghaladják az átlagot. A lakosság a fentebbi adatok alapján előregedést mutat. Az iskolázottság a térségben a következők szerint alakul. Általános iskolai végzettség: 25%, középiskolai végzettség: 19%, egyetemi/főiskolai végzettség : 5% .¹³

„...A kiugróan alacsony laksűrűsége az egyedülállók magas száma lehet magyarázat. A legalacsonyabb értékeket az olyan, a településhierarchia alsó szintjén lévő öregedő aprófalvakban találhatunk, ahol szinte csak egyedül élő, legtöbbször özvegy, idős emberek élnek. E tekintetben a laksűrűség Bakonyságon volt a legalacsonyabb (173), de jóval a megyei átlag alatt maradt Kiscsöszön, Hosztóton és Bakonyságon is...”¹⁴

Kiscsösz a Központi Statisztikai Hivatal népességtudományi kutatóintézetének kutatásai szerint az apró falvak kategóriájába sorolandó.¹⁵ a kistelepülés azonban még kissebbé vált pár tíz esztendő alatt. Ezt a lentebb összeállított táblázatsorozat is bizonyítja. A 80-s években még 271 személyt számolt a falu. Húsz év alatt a lakosság már felére csökkent, a 2001-es népszámláláskor az állandó népesség száma 133 fő volt, a 2011-re pedig alig több mint 100 fő élt a településen.

¹² Varga Éva (2015): *A közösségfejlesztés lehetősége egy egyéni életút tükrében*. MA-szakdolgozat. Nyugat-magyarországi Egyetem.

¹³ Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület (2014) *Hunyor Népfőiskola Projekt Adatlap*

¹⁴ Központi Statisztikai Hivatal (2013) 2011.Évi Népszámlálás, 3. területi adatok, 3.19. Veszprém Megye, 47.o. ksh.hu http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_19_2011.pdf Letöltés ideje: 2018.13.03.

¹⁵ Németh Zsolt (2011): *Az urbanizáció és a térségi társadalomszerkezet változás Magyarországon 1990 és 2001 között*. PhD értekezés. Pécsi Tudományegyetem

4.3. Kiscsősz demográfiai jellemzői (2011-es népszámlálás alapján)¹⁶

Népesség alakulása			
Terület	Állandó Népesség	Lakó Népesség	Népsűrűség 1km/2-re
904 Ha	112	104	11,5

Népesség korcsoport és nemek szerint Kiscsőszön							
-14	15-39	40-59	60-69	70-	Férfi	Nő	Összesen
13 fő	23 fő	32 fő	15 fő	21 fő	49 fő	53 fő	104 fő

¹⁶ Központi Statisztikai Hivatal (2013) 2011.Évi Népszámlálás, 3. területi adatok, 3.19. Veszprém Megye. KSH http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_19_2011.pdf Letöltés ideje: 2018.13.03.

15 éves és idősebb népesség családi állapot szerint Kiscsőszön					
Nőtlen/Hajadon	Házas	Özvegy	Elvált	Összesen	Élettársi Kapcsolatban
24 fő	43 fő	19 fő	5 fő	91 fő	12 fő

7 éves és idősebb a legmagasabb iskolai végzettség szerint Kiscsőszön						
Első Évfolyam	1.-7. Évfolyam	8. Évfolyam	Középfokú Iskolai Végzettség, Érettségi nélkül, Szakmai Oklevél	Érettségi	Egyetem, Főiskola, stb Oklevél	Összesen
-	13 fő	40 fő	22 fő	18 fő	3 fő	96 fő

Népesség gazdasági aktivitás szerint Kiscsőszön				
Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktív Kereső	Eltartott	Összesen
35 fő	4 fő	46 fő	19 fő	100 fő
33,7 %	3,8 %	44,2 %	18,3 %	100 %

Vallás megoszlása Kiscsőszön				
Római Katolikus	Református	Evangélikus	Egyéb	Nem nyilatkozott
79 fő	3 fő	3 fő	3 fő	13 fő

Lakóegységek rendeltetése és lakóik Kiscsőszön			
Lakott Lakás	Nem Lakott Lakás	Lakott Üdülő	Összesen
55	18	-	73

A lakások építési év szerint Kiscsőszön							
1946 előtt	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2005-2011
45	3	9	11	4	1	-	-

5. KISCSŐSZÖN MŰKÖDŐ KULTURÁLIS SZERVEZETEK, INTÉZMÉNYEK, PROGRAMOK

A korábban bemutatott demográfiai változások és a kulturális élet jelentős elhalványulása után a falunak és a környéknek is csekély számban maradt kézzel fogható mindenki, számára könnyen elérhető értéke. Ezeket az értékeket több kisebb vállalkozás és magánszemély próbálta megőrizni, ám ennek és a további kulturális élet fejlődésének egységes összefogását, irányíthatóságát egy azonos tengelyen működő több kulturális csoportból álló együttes tudja legjobban kielégíteni. Név szerint a Kiscsösi Pajtafesztivál, a Hidak internetes fórum, az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület.

5.1. Az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület tevékenysége

Az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület 15 éves fennállása óta a magyar néphagyomány kutatását, átörökítését tekinti fő feladatának. E célok mentén végzi tevékenységét, szervezi, bonyolítja programjait. Munkája évről-évre egyre szerteágazóbb, sokszínűbb lett, melynek eredményeként a szervezet mára az egész magyar nyelvterületen, sőt több távoli országban is ismertté vált. A

2. ÁBRA

tagságot olyan, a magyar hagyományőrzés szempontjából

kiemelkedő személyek alkotják, akik napi rendszerességgel veszik ki részüket a közös munkából. Az érintettek, pártolók köre ennél persze lényegesen szélesebb. A tevékenység hatóköre nemzetközi szintű.

Az egyesület célja, hogy a helyi gyökerekből táplálkozva olyan fenntartható kulturális életet alakítson ki, mely a közép-dunántúli régió kistelepüléseit ellátja,

együttműködés elősegítésével gazdaságilag is erősíti. Szívügyük a magyar kultúra értékeinek közvetítése a magyarországi értelmiség, a gyermek és ifjúsági korosztály, illetve a határon túli magyarság számára. A programok megfelelő szintű megvalósulásához folyamatos infrastrukturális beruházás szükséges, mely hozzájárul a település arculatához, valamint munkalehetőséget ad a programban résztvevő helyiek számára.

5.1.1.Képzések, táborok szervezése és bonyolítása

Rendszeresen szerveznek továbbképzéseket, amelyek során a néptáncsal, néphagyománnyal kapcsolatos ismeretek gyakorlati és elméleti szinten való átadását tartják fontosnak. Képzéseket tartanak például pedagógusoknak, ahol népi gyermekjátékokkal, dalokkal, módszertani információkkal bővíthetik tudásukat. A nyári időszakban szakmai táborokat bonyolítanak. Táboraik közt kiemelkedő a Gyakorló Táncosok és Táncoktatók Tábor.

5.1.2. Rendezvények

Szinte minden hónapban sor kerül olyan népművészeti rendezvényre, melyet egyesületük önállóan vagy partnerségben szervez. A legkiemelkedőbbek: V. Somló Hangja Fesztivál, IX. Kiscsőszi Pajta Fesztivál, Bakony Népművészeti Találkozó, Farsangi Disznóvágás Kiscsősön, Regölés Kiscsősön. A Kiscsőszi Pajtafesztivál a Somló Hangja Fesztivállal karöltve nemzetközi jelentőségű, több ezer ember számára nyújt kikapcsolódási és tanulási lehetőséget.

5.1.3. Magyar-magyar kapcsolatok

Évek óta fejlesztik „Hidak” programjukat, melyet az Nemzeti Civil Alap is támogatott. Kezdetben határon túli magyar hagyományörzőkkel építettek kapcsolatokat. Később ezeket a szervezeteket meghívták Magyarországra és közös eseményeket, konferenciákat, előadássorozatokot szerveztek. Jelenleg egy honlap formájában reklámozzák tevékenységüket (www.hidakforum.hu) az itt található információk a világ bármely tájáról elérhetők. A honlap célja a távol élő magyarok megszólítása, más országokban működő magyar népművészeti szervezetekkel való kapcsolattartás. Elmélyült kapcsolatot ápolnak Kanada, Amerika, Ausztria, Szlovénia, Szlovákia, Románia, Szerbia és Németország magyar néptáncosaival. Az Országos Táncháztalálkozó keretein belül megrendezték a Minden Magyarok Tánca című programjukat, melyre száz fölötti résztvevő érkezett a világ, különböző országaiból.

5.1.4. Múzeum

Egyesületük a Kiscsőszi Interaktív Falumúzeum működtetője. Berendezései, állandó- és vendégkiállításai egyaránt a magyar népi hagyományoknak megfelelően lettek kialakítva. Az érdeklődők több ezer audio- és videokazetta, CD-k, könyvek segítségével sajátíthatják el a népi hagyományokat, a magyar néptánc jellegzetességeit. A műhely bárki számára látogatható.

5.1.5. Kisfalvak kulturális ellátása

Kistelepüléseken szerveznek népzenei műsorokat, kézműves foglalkozásokat. 2013-ban lezárták TÁMOP 3.2.13 tehetséggondozó programjukat, melynek keretében sikerrel tanítottak néptáncot, lovas néphagyományt hét iskolában. A folytatásban a fenntartási időszak versenyeit, alkalmi témanapjait bonyolították. Szívesen hívják őket iskolákba és óvodákba, ahol rendhagyó tanórákat, előadásokat tartanak. Külön foglalkoznak a térségben nagy létszámban élő cigány kisebbség zenei és táncos kultúrájával. E munkánkban segítségükre van a Fláre Beás cigányzenekar.

5.1.6. Alapfokú művészetoktatás

2014 szeptemberétől elindult az Élő Forrás Alapfokú Művészeti iskola, melynek célja, hogy a térség kistelepülései, hátrányos helyzetű falvakban és kisvárosokban rendszeres, tantervi formában tanítsa a magyar néphagyományt a gyerekeknek. Az iskola magasan képzett, jó szellemiséget képviselő pedagógusokkal bővült, akikre támaszkodhattak egyéb szakmai rendezvényeiken is.¹⁷

¹⁷ Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület hivatalos honlapja,
<http://eloforras.eu/eloforras/category/egyesuletunk/>

5.2. Hidak fórum

Az egyesület online felülete a Hidak fórum, ami a www.hidakforum.hu weboldalon ad hírt az aktualitásokról, úgy mint az induló informatikai szakkörökről, cserepes alkotó körökről, beszélgető estekről, az adott évszak ünnepköréhez tartozó programok időpontjáról.

Az oldal rendezvény-hirdető funkciója mellett bemutatja az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület munkásságát, valamint online adatbázisként szolgál. Minden olyan információ megjelenik, amely az egyesület életében releváns, vagy a magyar-magyar szervezeti/partnerségi információáramlást segíti. Mivel azonban a szórvány- és az elszakított területek magyarságán kívül egyéb, a nyelvünket nem beszélő közösségekkel szintén relációban áll, egyfajta kulturális missziót is betölt.¹⁸

5.3. Hunyor Népfőiskola

Az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület munkásságát megkoronázva 2016-ban megkezdte működését a Hunyor Népfőiskola is. A térségi feladatmegosztásból a szolgáltatások alapján a Hunyor Népfőiskola rendkívül sokoldalúan veszi ki a részét. Szolgáltatásaikat a következő stratégiák alapján, azokhoz illeszkedve alakították ki:

5.3.1. A népfőiskola főbb céljai

- Vállalkozások ösztönzése munkahelyteremtésre, ezekhez szükséges feltételek biztosítása.
- A turizmus kibontakoztatása a helyi értékekre építve, munkahelyteremtő szándékkal.
- Lakosok ösztönzése vállalkozások megvalósítására, településfejlesztés kedvezőbb életkörülmények megvalósítása, a népesség növekedésének érdekébe.
- A helyi gazdasági vállalkozások által foglalkoztatott személyek számának növelése, foglalkoztathatóság javítása.
- A társadalmi élet feljavítása helyi szintű párbeszéd felerősítése, identitásnövelés.

¹⁸ Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület társ honlapja, <https://www.hidakforum.hu/>

5.3.2. További célok

- Helyi Akció Csoportok területén élők életkörülményeinek és életminőségének javítása A települések népességmegtartó képességének erősítése a vonzó életmód megteremtésével, a helyi jövedelemtermelő képesség erősítésével.
- A térséghez igazodó versenyképes gazdasági szféra kialakítása, figyelembe véve a környék adottságait.
- Fenntartható gazdasági és társadalmi életkörülmények kialakítása, a helyi értékek megóvása, meglévő közösségek segítése, újak létrehozása.
- Életkortól független tanulási lehetőségek megteremtése, lakosság képzettségi szintjének emelése.¹⁹

Az eddig főleg néphagyomány-ápolásra épülő munkájukat olyan tevékenységekörökkel bővítették ki, amelyek nemcsak a térség kulturális, hanem gazdasági életére is pozitívan hatnak. A 290/2014. Korm. rendelet értelmében kedvezményezett járások (devecseri, pápai és sümegi járások) elsődleges célterületeik. Ebben a térségben szeretnék mintaprogramjaikat megvalósítani, a gazdaság, a társadalom és a kultúra területén. A térség természeti kincseire és szellemi értékeire hagyatkozva rávilágítanak arra, hogy vidékük is rendelkezik olyan potenciállal, amelynek tudatos kihasználásával elindulhat az elmaradott terület gazdasági és kulturális fejlődése.

Céljuk a vidékies térség értékalapú megújítása, az egészséges élelmiszertermelés és ellátás elősegítése, térségük leszakadásának megállítása, fejlődési pályára állítása, vidékük aprófalvainak segítése, a falusi turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra és kapcsolódó szolgáltatások kínálatának térségileg összehangolt fejlesztése. Ehhez hozzátartozik a hagyományos gazdálkodás módszertanának bemutatása, oktatása, képzések szervezése, mintagazdaság létrehozása. Helyi termékeket előállító vállalkozások alapításának és nagymértékű együttműködésüknek ösztönzése. Gazdasági- és vállalkozási ismeretek oktatása. A tudásbázis-központ megvalósításával a kistérség referenciaközponttá alakítása. Képzéseket, fórumokat, beszélgetéseket, táborokat a társadalmi életet befolyásolva terveznek a felzárkózás jegyében.

Az egyesületük által képviselt hagyományos értékrend a családot állítva a középpontba, a családok összetartó erejére alapoz, melyben az egymás tiszteletére

¹⁹ Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület (2014) *Hunyor Népfőiskola Projekt Adatlap*

nevelés alkalmassá teszi az embereket arra is, hogy kiegyensúlyozott közösségi életet tudjanak élni, a család egységén kívül is összetartsanak és számíthassanak egymásra. Céljuk, hogy pozitív példamutatással, közösségi események szervezésével hatást gyakoroljanak vidékük társadalmi életére. A társadalmi életben való aktivitást, egymás felé fordulást úgy szeretnék elérni, hogy közös célokat (pl. értékgyűjtés, játékkészítés) emelnek ki, jó példaként a hagyományos paraszti élet közösségi színtereit (fonó, pajta stb.) és eseményeit (munkához kötött ünnepek, vallási ünnepek, emberi élet fordulói) alapul véve, és olyan alkalmakat hoznak létre, amik az egyéni és családi értékteremtő kikapcsolódásra egyaránt alkalmasak.

Térségük társadalmának szociális téren történő javítására azt a módszert tartják a legmegfelelőbbnek, hogy színteret és alkalmakat teremtenek helyi szakemberek fórumaira, előadásaira, képzéseire. Fontosnak tartják, hogy a szakemberek (védőnői-, háziorvosi szolgálat, vöröskereszt, rendőrség, szociális gondozók, falugondnokok, településvezetők, kulturális- és oktatási intézmények vezetői, civil szervezetek képviselői, önkéntesek stb.) lehetőséget kapjanak arra, hogy együtt gondolkodva, közösen elkészített stratégiák segítségével a térséget pozitív irányba megváltozni segítsék. A népfőiskola aktívan kiveszi a részét a térség kulturális életének szervezésében, bonyolításában, így adva teret például a koreográfus mesterek találkozójának, falusi szavalóversenyeknek, irodalmi táboroknak, népdalkörök találkozójának, kiállításoknak, néptánc versenyeknek, fesztiváloknak.

A helyi kulturális élet színvonalasabbá, gazdagabbá és aktívabbá tétele mellett határozott céljuk az is, hogy az országos, nemzetközi hatókörű programjaikat is erősítsék, tudva ennek a célterületükre gyakorolt hatását. Szeretnék magyar-magyar együttműködéseiket tovább bővíteni, a határokon belül és a határokon túl élő magyarok összetartását növelni, a külföldi magyarok identitástudatát erősíteni. Kontinenseken átívelő kapcsolatrendszerük által céljuk, hogy minél több nemzet ismerje meg a magyar kultúra kincseit.

Ennek a munkásságnak a legnagyobb hozadéka, hogy olyan programokat indított el a kisfalvas térségben, amelyek mások számára is példát mutatnak, hasonló programok létrejöttét generálják az egyesülettől függetlenül is. Egyre erősödnek a közösségek, a

kulturális eseményeken is mind többször alapoznak a helyi művészeti társulások tudására, szaporodtak az ilyen jellegű találkozók, együttlétek, tudásátadások.²⁰

Jól mutatja a térség és az egyesület lehetőségeit, a fennálló veszélyeket, a gyengeségeket és előnyöket egyaránt az Hunyor Népfőiskola megvalósítása kapcsán megalkotott SWOT analízis mely a mellékletek között található meg.²¹

6. ÉLŐ HAGYOMÁNYOK

Kiscsősz szokásait és hagyományait többnyire a máig is erősen élő katolikus vallás határozza meg. Az egyházi ünnepekhez kapcsolódó liturgikus szokásokat idézik fel a falusiak évről évre, a falu arculatához alakítva. A Kiscsőszön kialakult szokások leginkább a természettel való szoros kapcsolatot segítik. A lentebb felsorolt hagyományokból több is az elnéptelenedés a városiasodás áldozata lett és lassan feledésbe merült, vagy csak az idősebb helybéliek emlékeznek rájuk.²²

Mindössze kb. 10 év kellett ahhoz, hogy Kiscsősz településén, az említett elfeledett ünnepekhez kapcsolódó szokások felelevenítésre kerüljenek. A kiscsősz-i egyesület, helyiek segítségével, a szokásokkal kapcsolatos emlékeket összegyűjtötte, és rekonstruálta a régi falusi szokásokat. Igaz a korábban felgyűjtött ünnepkörökhöz tartozó szokások közül nem mindegyik került még felelevenítésre, de a helyiek és az külső érdeklődők közös örömeire többnyire újra hagyománnyá váltak a falu jellegzetes szokásai. A következő pár sorban olvashatjuk rövid jellemzéssel a Kiscsőszön számba tartott szokásokat, Borbács Magdolna feljegyzései alapján.

6.1. Őszi ünnepkör

Szeptember 8.

A katolikus egyház ekkor ünnepli Mária születésnapját. Régen országszerte búcsújáró napvolt. A faluból is sokan felkerekedtek, s gyalog indultak Csatkára, hogy a felkelő nap fényében megláthassák Máriát és a nap körüli rózsákat. Ma már csak 1-2 ember - és ők is autóval - indulnak a kisasszonyi búcsúra.

²⁰ Kovács Norbert (2017): A kiscsőszíÉlő Forrás Hagyományőrző Egyesület- Hunyor Népfőiskola. Szín, 22.évf.6.sz. 27-38. http://mte.eu/sites/default/files/inline-files/Szakdolg.%20k%C3%B6vetelm%C3%A9nyek%2C%20%C3%BAtmutat%C3%B3_0.pdf Letöltés Ideje: 2018.12.04.

²¹ Forrás Hagyományőrző Egyesület (2014) *Hunyor Népfőiskola Projekt Adatlap*

²² Borbács Magdolna (1997) *Hagyományok Kiscsőszön* (kézirat)

Idősebbek még gyűjtik a „két asszony-közi ” tojásokat, mert ezek elállnak már a búcsúra.

Szeptember 8.

Mária születésnapját ünneplik ekkor a katolikusok. Búcsújáró nap volt. Kiscsöszön is sokan búcsújárásra indultak, Csatkára. Az idősebbek körében szokás volt a faluban a „két asszony-közi”²³ tojásokat gyűjteni, mert azok már elállnak a búcsúra.

Szeptember 29. Mihály

Ekkor volt az állatok kihajtásának ideje. Ma már nem él ez a szokás a faluban, nem hajtanak állatokat. A gazdasági év kezdete.

Október 28. Simon, Júdás

A télkezdet első napja. Az idősebbektől még ma is hallani:

„Megérkezett Simon, Júdás

Jaj, neked már pőre-gatyás”

6.2. Téli ünnepkör

November 1. Mindenszentek napja

Azon szentekről emlékeznek meg ma is, akiknek nincs külön emléknapijuk az egyházi naptárban. Ma is szokás, hogy erre a napra a temetőben rendbe hozzák a sírokat, virágokat, koszorúkat helyeznek el rajtuk. Az est közeledtével / de a távolabbról érkezők akár napközben is / gyertyákat, mécseseket gyújtanak, hogy „az örök világosság fényeskedjék” az elhunytak lelkének.

November 1. Mindenszentek napja

Kiscsöszön azokról a szentekről emlékeznek meg ma is, akiknek nincs külön emléknapijuk az egyházi naptárban. A szokáshoz hozzá tartozik a temetőben lévő sírok rendbetétele, koszorúkat, virágokat, mécseseket helyeznek a sírokra. „ Az est közeledtével / de a távolabbról érkezők akár nap közben is/ gyertyákat, mécseseket

²³ „Nagyboldogasszony (augusztus 15.) és Kisboldogasszony (szeptember 8.) közötti idő.” Magyar Katolikus Lexikon kísérleti internetes változata, kétasszonyköze. lexikon.katolikus.hu
<http://lexikon.katolikus.hu/> Letöltés ideje: 2018.12.04.

gyűjtanak, hogy" az örök világosság fényeskedjék" az elhunytak lelkének. »²⁴ A mécses a halottak lelki üdvének elnyeréséért gyújtották.

November 2. Halottak napja

Egybemosódott már a mindenszentek napjával. Emléknapi nap a halottaknak.

November 5. Szent Imre napja

Szenti Imre a Kiscsősi templom védőszentje. November 5-én volt a falu búcsúja. A falu kevés lakója már nem igényli a búcsút. A mindenszentek utáni vasárnapi misén tartják meg a búcsút.

November 30. András napja

Ezzel a nappal vették kezdetüket a disznóvágások. Kellően hideg volt már ahhoz hogy a húst tárolni lehessen. A disznóvágások alkalmával a szomszédoknak és a rokonoknak is vittek kóstolót. A lányok különböző praktikákkal jósolták meg (pl. ólomöntés) jövőbelijüket.

December 13. Luca

Az asszonyok ezen a napon nem varrhattak, fonhattak. A fiúk tollszárat, szalmát, kukoricát gyűjtöttek, amit a lányos házak bejárati ajtaja elé szórtak. Már ez a szokás sem él.

Advent

A hajnali mesélések ideje. Feledésbe merült

December 24. Karácsony vigiliája

Délután a kisebb gyermekek énekelni jártak a faluban. Jutalmul almát, diót, süteményt kaptak. A nagyobb gyerekek később mentek betlehemezni. Fából készült templomot, állatokat, alakokat vittek magukkal, a betlehemi istállót megjelenítve. Legkésőbb a fiatal legények mentek szőrös ruhákba (kucsma, mellény, kabát) beöltözve, láncos botokkal járták a falut. Ezt nevezték pásztorolásnak. Tréfás szövegekkel mondták el Jézus születésének történetét. Másnap regöltek. Ahol volt eladó leány, ott összeregöltek a fiúval azt.

²⁴ Borbács Magdolna (1997) Hagyományok Kiscsőszön (kézirat)

December 28. Aprószentek napja

Az esti mise után nyírfavesszővel ”korbácsolták” a gyerekeket, hogy ne legyenek kelései az újesztendőben.

Január 1. Újév napja

Kereplőkkel járták a falut a gyerekek, nagy zajt csaptak, jókívánásokat mondtak az újesztendőre. Cserébe kalácsot adtak nekik.

Január 6. Vízkereszt

„Szokás volt, hogy a fiúgyerekek fából készített, kiugratható csillaggal házról házra jártak, s énekkel köszöntöttek:

Három királyok napján

Szívünknek egy istápján

Dicsérjük énekekkel

Vigadozó versekkel

Szép jel és szép csillag

Szép napunk támad,

Szép napunk támad”²⁵

Február 2. Gyertyaszentelő

A Gyertyaszentelő napján tartott a mise előtt körmenettel²⁶ összekapcsolt gyertyaszentelést tartottak. A családok több gyertyát is vittek szenteltetni, amiket később különböző ünnepeken, rossz idő esetén használtak fel. Kereszteléskor is gyújtottak belőle, vagy halál esetén a halott kezébe helyezték a szent gyertyát.

Február 3. Balázs napja

²⁵ Borbács Magdolna (1997) Hagyományok Kiscsőszön (kézirat)

²⁶ „körmenet: a vallásosságnak az emberi természetben gyökerező közösségi megnyilvánulása, ünnepélye, rendezett vonulás imádság, ének, kultikus tánc kíséretében” Magyar Katolikus Lexikon kísérleti internetes változata, körmenet. lexikon.katolikus.hu <http://lexikon.katolikus.hu/>

A Balázs-áldás nem más, mint a torokfájás megelőzésére szolgáló szertartás. A pap a templomban a hívek torka köré, álluk alá gyertyát helyezett és imát mondott.

6.3. Tavaszi ünnepkör

Április Hamvazószerda

A húsvét előtt 40 napos böjt kezdete ez a nap. A pap a megszentelt barka hamvaival a hívek homlokára keresztet rajzol. Úgy tartották, aki ezen átesik nem fog fájni a feje.

Virágvasárnap/húsvét előtti vasárnap /

A falu lakói a nagy mise előtt körmenettel megkerülték a templomot, zöld ágakat, barkákat vittek magukkal. A gyerekek a körmenet közben virágokat szórtak.

Nagypéntek

A faluban élő idősebb férfiak adták elő a passiót, énekekkel.

Nagyszombat

A hívek délután feltámadási körmenetre indultak. A hosszabb útvonalon gyertyát gyújtottak az ablakokban. A körmenet később csak a templom körül ment.

Húsvét hétfő

A húsvéti locsolás hagyománya nem szakadt meg, régebben vödörrel locsolták a kútvizet, később ezt felváltotta a kölni és a szódás szifon. Tojásfestés és ajándékozás tartozott még a húsvét hétfőhöz. A keresztyereknek kosárban küldtek festett tojást kisebb ajándékot a legkisebb gyermekkel. Cserében ő is kapott valamit a rokonoktól.

Április 25. Márk napja

A búzaszentelés napja, körmenettel vonultak a határba a hívek. Szent ereklýeket is vittek a körmenetre hogy a gonoszt még nagyobb erővel elrettentsék. Közben egyházi énekeket, imákat mondtak.

Május 1.

A májusfa állítás napja. A legények egy a lányos ház udvaránál gödröt ástak titokban, és abba állították bele az erdőről hozott fát. Koszorúkkal, szalagokkal díszítették a fát. Egy üveg bort és peracet is akasztottak a fára. A bort az a legény ihatta meg, aki a májusfára fel tudott mászni annak felszabadításakor. A felszabadítást a lányos ház rendezte, vendégül látta a népeket, táncos összejövetelre.

Pünkösöd

„Szokásos ünnepi mise”²⁷

6.4. Nyári ünnepkör

Június 29. Péter, Pál napja

Az aratások kezdetének napja. A rokonok, barátok, szomszédok közösen végezték el a betakarítási munkálatokat. Kalákában.

Július 2. Sárlos Boldogasszony napja

„A templomban misén emlékeznek Mária Erzsébetnél történő látogatásáról.”²⁸

Augusztus 15. Kisasszony napja

„Mária mennybemenetelének és Magyarország Mária oltalmába ajánlásának ünnepén mise a templomban.”²⁹

Augusztus 20. Szent István napja

Szentmise, és körmenet is Szent István tiszteletére, a magyar államiság ünnepe.³⁰

²⁷ Borbács Magdolna (1997) Hagyományok Kiscsőszön (kézirat)

²⁸ Borbács Magdolna (1997) Hagyományok Kiscsőszön (kézirat)

²⁹ Borbács Magdolna (1997) Hagyományok Kiscsőszön (kézirat)

³⁰ Borbács Magdolna (1997) Hagyományok Kiscsőszön (kézirat)

4. ÁBRA

3. ÁBRA

„Gyűjtjük, kutatjuk a helyi szokásokkal, régi társadalmi élettel összefüggő emlékeket. A térség kiemelkedő értékei a Nagy László, Szécsi Margit és Vigh Rudolf által felgyűjtött, Iszkázon és környékén élő téli szokáskör különböző dramatikus szokásai.”³¹

A Hunyor népfőiskolai stratégiai leírásai alapján tudhatjuk meg, hogy az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület több szokást is felelevenített már a régről ismertek közül. Évről évre megrendezésre kerül a betlehemes, a pásztorolás, és a regölés is, ezen kívül minden évben van a faluban a farsangi időszakban disznóvágás (családilag és közösségileg) is. Itt a hagyományos téli alakoskodásé a főszerep, de nap közben táncképzés is zajlik a faluban. A farsangi felvonulást állesküvő és kiszabáb égetés zárja, este pedig bálban szórakozhatnak tovább közösen a helyiek és a vidéki érdeklődők. A búcsú is újra egyre fontosabbá válik a helyiek számára. A búcsú sok helyen már csak a falunapi hangulatról, a lánchintáról, a kakasos nyalókáról szól. Kiscsöszön igyekeznek megőrizni az esemény vallási lényegét. *„(...)a program fő eseménye az ünnepi szentmise, melyet követően táncos műsorral fogadjuk a Falu népét a Templom előtt. A továbbiakban a családok együttléte, közös ünneplés, rokonlátogatások jellemzik ezt a napot.”³²*

³¹ Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület (2018) Hunyor Népfőiskola stratégiai terv, 25.o.

³² Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület (2018) Hunyor Népfőiskola stratégiai terv, 26.o.

7.REGÖLÉS

7.1 A regölés hagyománya

A regölés néhány száz éve, a magyar nyelvterület több részén is ismert népszokás volt. Erdélyben, Észak-Magyarországon ugyanúgy fellelhető volt, mint a Dunántúlon. Az időponti és funkcióbeli különbségeket figyelmen kívül hagyva általánosan elmondható hogy a regölés a téli napforduló időszakában a javak sokasodását, valamint a fiatal leányok s legények összekerülését próbálta előidézni, úgy hogy a regölő fiúk, férfiak egyszerű eszközök – láncos bot, kereplő, köcsögduda- zenei kísérete mellett rigmusokat mondtak a házak lakóinak.³³ Szakrális jelentőségén kívül a regölés, mint szokás a fiatalok pénzkeresetét is segítette. „(...) *nincsenek rá utalva. Á, van már pénz anélkül is, regölés nélkül is elég*”³⁴

A regölés kutatásával sokat foglalkoztak országunkban, mivel a finnugor kötődés és a téli napfordulóval kapcsolatos pogány ünnep nyomait vélték benne felfedezni. A regölés több szokás megnevezését is szolgálta egykor: lakodalom végén is mehettek „regélni”, másutt farsangi multság végét jelöli a regélés szó, hamvazószerda idején is mentek a legények „regényi”, valamikor régen a vízkereszt utáni hétfőnek is regölő hétfő volt a neve.³⁵

Tehát a regölés szó több mindent is jelenthet, de dolgozatomban továbbá csak az István napja környékén kezdődő termékenységvarázsló szokást fogom tárgyalni. Rétiné Balogh Borbála a *Téli ünnepkörök, népszokások* című dolgozatában így ír a regölésről: „*A regölés finnugor eredetű szó, karácsonyi, újévi szokás Európában ismert magyar változata. Ilyenkor a gyerekek házról-házra járnak bőséget, boldogságot kívánnak a következő évre. Fő motívuma tehát a termékenységvarázslás. „A ruházat rendes, de néha a betlehemezésnél szokásos papírsapkát hordják. Az éneklő hangon mondott vers közben csöngőkkel, láncos bottal csörögnek, ütemre.*”³⁶

³³ Ortutay Gyula (1977, szerk): *Magyar Néprajzi Lexikon*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

³⁴ Székely Orsolya (1975): *Regősének*. Magyar Televízió, Budapest. youtube.com https://www.youtube.com/watch?v=jqxvPyA_efI

³⁵ Tátrai Zsuzsanna, Karácsony Molnár Erika (1997): *Jeles napok, ünnepi szokások*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.

³⁶ Rétiné Balogh Borbála (ismeretlen évszám): *Téli ünnepkörök, népszokások* (kézirat)

5. ÁBRA

Az előzőekben leírtak alapján láthatjuk, hogy a regölés már majdnem kihalt, mint hagyományos házaló népszokás, csak egy-két dunántúli településen találkozhatunk vele, mint élő hagyomány.

7.2 A regölés Kiscsöszön

A Kiscsöszön fennmaradt máig élő hagyományok közül számomra a legérdekesebb és legkedvesebb a regölés. A regölés időpontja december 27-re esett. E szokás a Somló vidékének egyik legjellemzőbb és legelterjedtebb népszokása. Pár évtizedig mégis eltűnni látszott a környék, így Kiscsösz ünnepköréből is. A fiatalabb generációk már nem foglalkoztak annyira a régi hagyományokkal, az idősebbek pedig koruknál fogva lassan felhagytak a regölő házra járással, így e népszokás, feledésbe merülni, megszűnni látszott.

Az Élő Forrás Hagományőrző egyesületnek köszönhetően ez a szokás is felelevenítésre került, s az elmúlt évtizedben a regölés újra jellegzetességként tartható számon a falu kultúrájába.³⁷

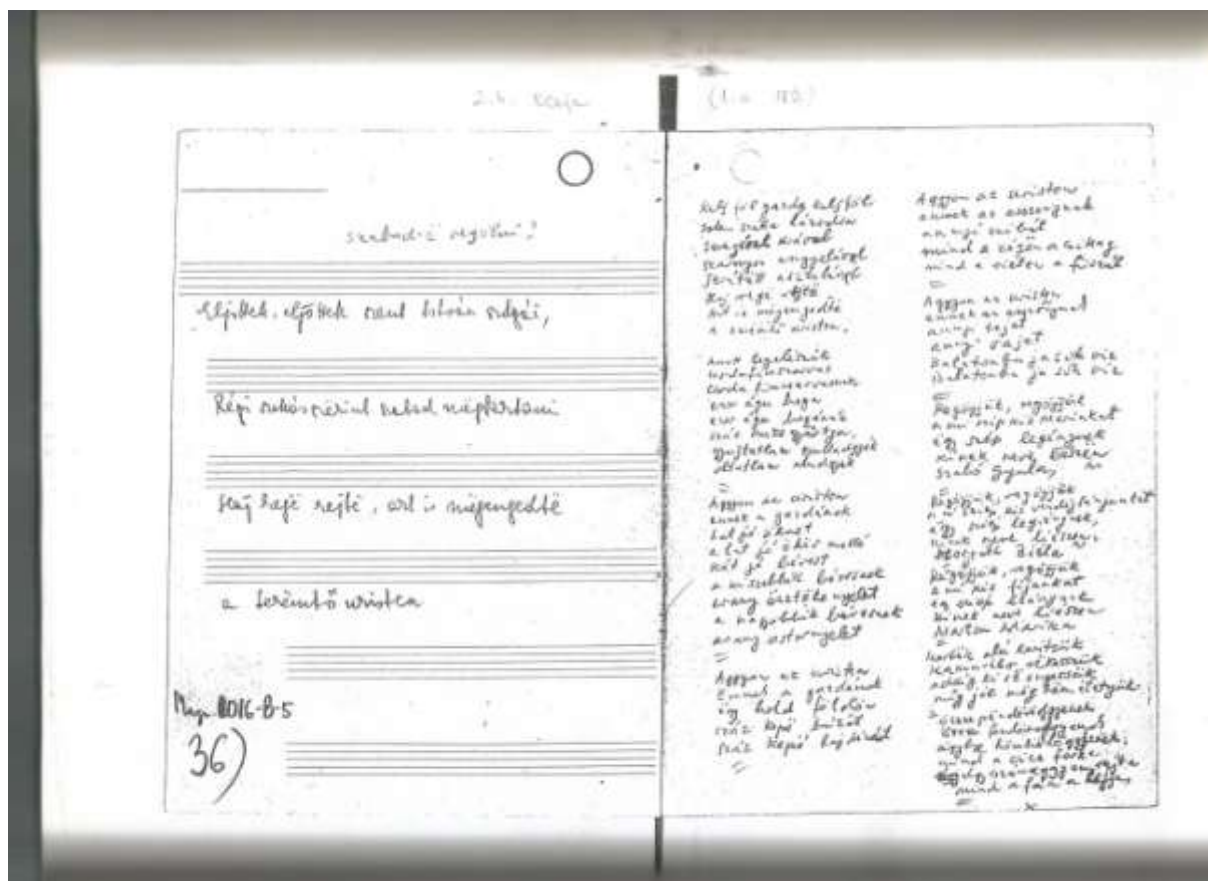
Először én is színpadon ismerkedtem meg a regöléssel, mint sokan mások, akik azt hihetik, már sehol nem lehet eredeti formájában ilyen szokásjátékkal találkozni. Láttam több, hagyományokat felelevenítő táncprodukcióban e népszokás meglelevenedését, s később – karácsonyi műsorában - saját táncegyüttesünk is műsorra tűzött egy olyan koreográfiát, ami a regölés hagyományát mutatja be. Szöveget

³⁷ Élő Forrás Hagományőrző Egyesület (2018) *Hunyor Népfőiskola stratégiai terv.*

tanultunk, előadtuk a színpadon, majd nyugtázva a dallam és a ritmikus lüktetés sikeres előadását a következő téli szezonig el is felejthettük a regölést.

Mára már változott számomra a regölés jelentősége, mivel Kiscsőszön megismerhettem a regölés szokásának részleteit, átélhettem azt, milyen valóban részt venni egy igazi regölésen. Megélhettem egy olyan hagyományőrző szokást, melyben a helyi és vidéki résztvevők közösen, saját szórakoztatásuk céljából járják végig a falut, éltetve a regölés hagyományát. A helyi lakosok elmondásai alapján (lentebb) megerősödik az emberben az a tudat, hogy az itteni regölés nem egy felvett szokás, hanem valóban a falu életében régről fennmaradt szokásjáték. A vidéki és helyi férfiak ennek a szokásjátéknak hagyományát őrzik az évről évre megrendezésre kerülő kiscsősi regöléssel. Az előző bekezdésekben már bemutatásra kerültek (a teljesség igénye nélkül) a regölés szakirodalmi jellemzői, a következőkben pedig a kiscsősi regös emlékeket illetve az abból táplálkozó jelenlegi regölés jellemzőit írom le részletesen.

A kiscsász és környéki hagyományos regölésről több adat is felfedezhető, egyik legfontosabb Nagy László, és Szécsi Margit közös iszkázi gyűjtőmunkájának köszönhetően fennmaradtak a jellegzetes helyi dallam- és szövegváltozatok valamint ennél talán még személyesebb forrás a helyi idősebb lakosok elbeszélései a regölésről, akik gyerekkorukban még részt is vettek a faluban vagy a környéken regölésen.

7.3. Nagy László gyűjtése

6. ÁBRA

7.4. Borbács Magdolna gyűjtései

Borbács Magdolna, művelődésszervező, kiscsösi lakos, aki sokat foglalkozott, foglalkozik a falu hagyományaival és a falu értékeinek felgyűjtésével, rendszerezésével, s megőrzésével. A faluközösségben nem a legidősebb korosztály tagja, de ha valaki betekintést akar nyerni a falu múltjába s jelenlegi életébe, bátran fordulhat Magdolnához. Én is így tettem Cimbi javaslatára, s szerencsémre nekem is rengeteget tudott segíteni Kiscsössel kapcsolatban. Borbács Magdolna dolgozatai és kéziratai között - nagy meglepetésemre - találtam egy néhány oldalas írást a regölésről is.

A következő dolgokat tudtam meg belőle: a teljesen katolikus vallású településen a szokások és hagyományok is a katolikus egyház ünnepeihez fűződnek. Az egyházi ünnepek közül a legszínesebbek és a legtovább fennmaradóak a karácsonyi ünnepkör szokásai, hagyományai. Ezek közül is a regölés az egyik legkiemelkedőbb és egyben a legkülönlegesebb szokás Kiscsöszi településén. A regölés eredete is felvázolódott előttem. Mindezt a szerző alátámasztja szakirodalmi hivatkozásokkal, valamint saját gyűjtőmunkájába is betekintést enged. Leírja, hogy falujában testközelből csak az idősebbek emlékeznek pontosan a szokásra. Így fogalmazott: *„A láthatóan fogyó és öregedő közösségben nincsenek, akik fenntartsák e szép szokást.”*³⁸ Szerencsére mára ez másképp van!

Borbács Magdolna gyűjtötte Regeölés szövege:

„I. Bevezető: Ebben elmondják, eléneklék, hogy ők Szent István szolgálói / a vértanú napja a nép emlékezetében egybeolvad a magyarok királyáéval/

Eljötteünk, eljötteünk Szent István szolgálói

Régi szokás szerint meg szokták tartani.

Haj, regő-rejtem,

Majd neked ejtem,

Azt is megengedte, a teremő Isten.

³⁸ Borbács Magdolna (ismeretlen dátum) *Regölés*(kézirat)

2. Szarvasének:

Amott kerekedik, egy fekete felhő,

Azon legelészik, csodafiu szarvas,

Csodafiu szarvasnak, ezer ága boga,

Ezer ága-bogán, száz misegyertya,

Gyujtatlan gyulladjék,

Oltatlan aludjék, haj, regő-rejtem...

Gazdaének:

Kelj föl gazda, kelj föl, szállott Isten házadra,

Seregével, urával, sereg angyalával, tele poharával,

tele csutorával, vetett asztalával, hej, regő, rejtem...

Adjon az úristen, ennek a gazdának

Száz kebe' csibelét, száz kebe' csibelét,

Kamrájába rekesse, onnan ki ne eressze,

Míg jól meg nem etette, hej, regő-rejtem...

Adjon az úristen, ennek a gazdának,

annyi tojást, annyi tojást,

Mint az égen a csillag, mint az égen a csillag,

Haj, regő-rejtem

Adjon az úristen, ennek a gazdának

Hat pár ökröt, hat kis bérest,

a kisebbik béresnek arany ostor nyelet,

a nagyobbik béresnek arany kis szekeret,

szekeének kereket, kerekének vaszeget

Haj, regő-rejtem...

Adjon az úristen ennek a béresnek

ezer ostornyelet,

ezer ostor gyertya gyújtatlan gyulladjék,

oltatlan aludjék, haj, Regő-rejtem...

Adjon az úristen ennek a gazdának

száz öles pajtát, száz szekér szénát,

annyi búzaszalmát, mint a réten a fűszál

Haj, Regő-rejtem...

Adjon az úristen ennek a gazdának

annyi tejet, annyi vaját mint a kútban a sok víz,

mind a kútban a sok víz, Haj, regő-rejtem...

3. Összeregölés:

Regöljük, regöljük, a magok lányokat/fiukat

Kinek neve leszzen a kis " Marikát"

Egy szép legénynek, egy szép legénynek,

kinek neve leszzen, a "Horváth Mártonnak"

Kebelébe rejtse, onnan ki se ejtse,

Összekukorodjanak, mint a macska farka,

Még annál is jobban, mind a malac farka,

Ágyba hömbölögjenek, onnan ki se keljenek,

Hej, regő-rejtem, majd neked ejtem,

Adja isten úgy legyen, mi szavunk igaz legyen,

Haj, regő-rejtem...

4. Zárszó:

Láttam a kertjükbe duplaszarvú szarvast,

Szarva hegyén gyertyát,

A gyertya meggyulladjék,

Soha el ne aludjék

Adjonisten jó estét!”³⁹

7.5. Végh Lajos bácsi elbeszélése a regölésről

A regölésről Cimbiék egyik szembe szomszédja Végh Lajos is sokat tudott mesélni nekem, fiatal korában társaival ők is jártak regölni. Hosszas beszélgetésünk során így emlékezett vissza a regölésre:

„(...)Úgy volt akkor, hogy regölni a katolikusok szokás szerint regöltek. És akkor elregölték a leányt. Tudtuk ki jár hozzá, ki udvarol neki. Ott volt köztünk is, de akkor el lett regölve neki, annak. aztán ugye közbe ugye volt náluk vendéglány. A vendéglány volt szomszéd községből, körülbelül tudtuk, hogy hová valósi, akkor mindig valamelyikünknek annak regöltük oda. Általában a kocsmá előtt szoktunk találkozni. Akkorra volt megbeszélve hogy ott találkozunk, aztán indulunk. Akkor meg volt állapotva, hogy melyik falu végére megyünk. Vagy az alsó faluvégire mentünk, vagy a fölsőre. Haverok mink, akik voltunk külön jártunk. Ezek a húsz-huszonöt év körülötti gyerekek voltunk, ezek mind külön mentünk. Voltak ezek a kimaradt iskolából, meg egészen 18 éves koráig, 19 évesek. Mink mentünk az alszegre, azok mentek akkor a fölszegre vagy fordítva. De végigjárták a falut. Aztán, mint ahogy most is végig járták a falut, berúgtunk mink is mire a falut összejártunk. Minden háznál ilyen bort ittunk, amolyan bort ittunk a harmadik helyen pálinkával erőltették az embert. De hát mindenki csak egy stampedlival! Nem iszok ám többet csak egy stamp. Mikor az ember már megivott 5 pohár bort, vagy 6 pohár bort, rá egy féldecit az már megkeverte a

³⁹ Borbács Magdolna (ismeretlen dátum) Regölés(kézirat)

lépet!Általában akik voltunk ott, akik hát udvaroltunk lánynak, ahhoz mindig mink mentünk. Tudta a lány hogy ismer.(...)”

„(...)18-an 20-an lehattunk. Olyan sokan lehattunk mink. Ugye akkoriban, mint a Cimbinek ott a műemlékháznál, van az a beugró, ott az a folyosó. Ott szokott a fiatalok olyan helyre, ahol a leánynál, olyan hely volt, olyan helyre mentek be, ott beszélgettek (...)”

„(...)Aztán hát ugye ez a regölés végett, hát ugye mindegyik, amelyikkőnk melyik leánynak udvarolt itt a faluban, aztat regölte el. De az egész csapat, nem csak ő, az egész csapat(...)”

„(...) általában akinek regöltünk avval szokott beszélgetni. Tudtuk, hogy kinek, melyiknek. Ekkora faluban mindenkit ismertünk, meg tudtuk, hogy melyik lánynak ki udvarol. Még a vendég lány, ha volt azt is tudtuk.(...)”

Végh Lajos bácsi azt is elmondta, hogy Kiscsőszön emlékei szerint, nagyobb jelentősége volt a párok összeregölésének, mint a háziak elárasztásának jókívánságok sokaságával. Szemei szinte csillogtak, mikor belekezdett a regölés szövegébe.

„(...) Az közbe, mikor már elmondták, hogy: Regöljük, regöljük a magok lányukat, egy szép legénynek, kinek neve léssen, akkor mondtuk a nevit a gyerekek. Aztán hát utolján, mint a Cimbis is szokta, hogy láttam a kertjükben, duplaszarvú szarvast. Szarva hegyén gyertya, a gyertya meg gylladjék, soha el ne aludjék, adjon isten jó estét. Ugye ez volt a vége a regölésnek. De hát ugye hosszú volt. Már utóbb nem tudtuk felét se elmondani ám. Mert örült az ember ha felét elmondtuk is.(...)”⁴⁰

⁴⁰ Személyes Interjú Végh Lajossal

7. ÁBRA

7.6.Személyes beszámoló a kiscsőszi regölésről

Minden évben december elején egy kör-email érkezik Cimbitől, amelyben tudatja velünk, hogy az adott évben sem maradhat regölés nélkül szeretett faluja, Kiscsősz. A meghívás megtiszteltetés annak, aki tudja, mit is jelent ez az esemény a karácsony ünnepe után.—Igyekszünk minden évben hűek maradni a hagyományokhoz, így december 27-én valósítjuk meg a programot.

A táncos, kézműves, zenész és falubéli barátok izgatottan gyülekeznek a kiscsőszi Kossuth utca elején, Cimbiék portáján, meggyőződve arról, hogy az ez évi program is rejteget izgalmakat, örömet esetleg újdonságot. Az indulás pontos időpontja sosincs lebeszélve, de a társaság minden tagja siet Cimbiékhez, hogy minél hamarabb elindulhassunk, hiszen nem csak egy házban mennek a regösök, végig kell járniuk a falut. A résztvevő férfiak és fiúk, az ország minden pontjáról külön-külön vagy csapatostul érkeznek a falu eleji házba, és a porta lassan megtelik nagy bundakabátos, botos, kereplős emberekkel. Annak sem kell félnie, aki esetleg nem hozott magával regöléshez megfelelő kelléket, mert a házigazdának van elég ehhez szükséges eszköze, így el tudja látni a csapatot. Egyre több láncos bot, kereplő, csengő és kolomp kerül a kezekbe, fokozódik a hangulat, de indulás előtt még van két fontos feladat. Első a finom házi készítésű ételek elfogyasztása, amit Cimbi meleg szeretettel kínál mindenkinek.

Pár pohár bor kíséretében el is telik hamar az estebéd, s a társaság elpróbálja a regölés szövegeit, jeleneteit sorban. Igazából nem is próba ez, mert sok az évről évre visszakerülő regölő, aki tudja, mi után mi következik, de a szerepek kiosztása és a rövid megbeszélés minden alkalommal megtörténik. Azért kerülnek kiosztásra a szövegek, mert a közös kántálások közben itt több férfi is mond rövid tréfás, jókívánságokat (Később leírásra kerülnek a szövegek) Általában az idősebbek, tapasztaltabbak, akik már régebb óta járnak ide, kapják ezeket a szövegeket, van akiknek minden évben ugyanaz a szövegük, aki pedig esetleg hiányzik annak a szövegét más tanulja meg. Mikor mindenki megérkezett, eleget evett a társaság és a szerepek is ki lettek osztva, kezdetét veszi a regölés. A szeles egy utcás faluban a hideggel mit sem törődnek a bundakabátos kucsmás férfiak, de nem is sokáig kell túrni a hideget, mert a regösöket fogadó házak nincsenek messze egymástól.

Portánként nagyjából azonos forgatókönyvvvel zajlik a regölés. A férfiak kint állnak meg a kapu előtt és csengetnek, zörögnek botjaikkal vagy pedig az ablakon zörgetnek óvatosan, hogy a lakók beeresszék őket. Van, hogy az asszonyok, van, hogy a férfiak nyitnak ajtót, ilyenkor természetesen a regösök engedélyt kérnek regölni. „Eljöttünk regölni szabad e bejönni, mondjuk e vagy nyomjuk” stb. Ezekhez hasonló szavakkal kérnek bebocsátást a férfiak. A háziak örömmel fogadják a kucsmás sereget, és a kapun belül ereszti őket. Ha nincsen nagyon hideg vagy nagyon sötét, akkor legtöbb esetben az udvaron zajlik az éneklés és a jókívánságok sorolása.

Sokszor ez a kis műsor hasonlít inkább egy családi összejövetelre, mint produkcióra, a férfiak arcán a komolyság és a jókedv egyszerre látszik, olykor-olykor nagy hahotázás kerekedik a szöveg tartalma, a dramaturgia, vagy ügyetlenkedés miatt. A regölés szövege évről-évre ugyan az marad, csak igen kis mértékben változtatunk rajta, néha hozzánk költünk az egyes részekhez. A rigmusok után vagy az udvarban, de inkább a házban a vendéglátók sűrögve-forogva próbálják ellátni étellel, itallal a regösöket. Több olyan ház is van, ami méretéből és elrendezéséből kifolyólag nem teszi lehetővé, hogy minden regölő férfiember asztalhoz ülhessen, ezeken a helyeken is szívesen látnak bennünket, így aztán állva a beszélgetünk egy-egy sarokban vagy a kályha mellett, pohárral a kezünkben.

Mindenkinek van kedvenc regös háza, de általában az oldott hangulattól s a jókedvtől könnyen témát találnak egymás között a beszélgetőtársak. Az asztalon sütemény, kolbász, kenyér, kalács esetleg gyümölcs van bőséggel, minden háznál. A hosszas diskurzus után minden regös összeszedi eszközeit és elbúcsúzva a háziaktól,

újra egy csapatként tartanak a következő helyszínre, ahol rendre ehhez hasonlóan zajlik a forgatókönyv. Általában 8-10 esetleg 12 portára jut idő, s mikor már átregölték a falut a férfiak, visszatér a vidám társaság Cimbiékhez, ahol ki pihenni megy, ki folytatni a mulatozást. Itt a regösök már csak maguk mulatnak, amíg bírják szusszal. Végül mindenki talál helyet magának, elpihen a társaság, s az-éjszaka lassan elcsendesedik.

Láthatóan Kiscsősz településén a regölés megmaradt eredeti formájában. Egyetlen egy tényező változott a szokást illetően, hogy nem csak a helyi lakosokból és esetleg rokonságukból áll a Regős társaság, hanem messziről jött résztvevők is csatlakoznak a jelenkori regölésekhez. Ez véleményem szerint elhanyagolható változás, és fontos is, mert szükség volt rá, hogy az elöregedett és kis létszámú falunak külső támogatói legyenek a népszokás fennmaradása érdekében. A szóban forgó támogatók maguk a regösök akik a megújító Élő Forrás Hagyományörző Egyesület munkatársaival és a falusiakkal hasonló gondolkodásúak, értékrendűek. Ennek a hasonló értékrendnek köszönhetően él tovább a regölés, reméljük még nagyon sokáig.

7.7. Követendő példák összegzése:

- A lokális értékek feldolgozása és összegyűjtése
- A lokális értékek visszahelyezése a település hagyományaiba
- Helyi és vidéki résztvevők közös együttléte kiemelt események alkalmával
- Szokás továbbörökítése
- Vendéglátás
- Helyiek ösztönzése a közösségi élet részvételére
- Vidékiek megismertetése egy adott térség szokásaival

8. A KISCSŐSZI PAJTAFESZTIVÁL

Az év folyamán minden hónapra esik egy népművészeti rendezvény Kiscsősön vagy a megyében. Ezeket a rendezvényeket az Élő Forrás Hagyományőrző egyesület vagy önállóan, vagy más szervezetek együttműködésével szervez és bonyolít le. A népművészeti programokba való bekapcsolódás mellett segíti az egyesület a kistépüléseken megrendezésre kerülő programokat. Az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület legjelentősebb rendezvényei:

- Kiscsőszi Pajtafesztivál
- Együttélésben,
- Élő Értékek a Somló-Ság Kulturális Tengelyén,
- Bakony-Somló Népművészeti Találkozó,
- Farsangi Disznóvágás Kiscsősön,
- Regölés Kiscsősön,
- Veszprémi Folklórparádé,
- Bakony Virágai Szólótáncverseny,
- Vándorvigadalom⁴¹

A következő fejezetben a Kiscsőszi Pajtafesztivált mutatom be részletesebben. Nem elég ehhez leírni a fesztivál fellépőit, hiszen nem csak tánc és zenei produkciók felsorakoztatásáról szól a faluban rendezett esemény. Az évek során sok mindennel bővült a programsorozat, amely kiegészítő programok, szervek mind-mind színesebbé teszik a rendezvényt. Természetesen a nagyszabású rendezvény már több együttműködő szervezet munkáját igényli, de a fesztivál háttérét ebben az esetben is a korábban bemutatásra kerülő Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület alakítja ki.

„Hagyományteremtő szándékkal 2005-ben került először megrendezésre a kimondottan népzene, néptáncra, népművészetre épülő eseménysorozat, melynek nem titkolt szándéka, hogy elidegenedett világunkban újra összeültesse az embereket, a falu

⁴¹ Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület hivatalos honlapja. eloforras.eu
<http://eloforras.eu/eloforras/2017/11/20/rolunk/>

lakóit egy kis beszélgetésre, kikapcsolódásra, mulatozásra. A helyszínek - mint egykor – ma is a pajták, vagy a porták udvarai.”⁴²

8.1. A pajtafesztivál sokszínűsége

A 2018-as Pajtafesztivál immár a 11. volt a sorban. A rendezvénysorozat nem csak a helyieknek és környékbelieknek nyújt szórakozási és kikapcsolódási lehetőséget, hanem a külső érdeklődők is becsatlakozhatnak a falu mára már világhírű programsorozatába.

A fesztivál nem csak kikapcsolódást jelent, hiszen ez idő alatt szakmai kurzusokra is sor kerül. Az ország kiemelkedő zene és táncművészei tartanak előadásokat, oktatásokat, bemutatókat a népzene, néptánc iránt érdeklődőknek. Az utóbbi pár évben már külföldről érkezett vendégfellépők is színesítették a Pajtafesztivál programjait. A tanulás és a szórakozás mellett rengeteg kísérő program várja minden évben az érdeklődőket, melyek közül az állandók az alábbi felsorolásban olvashatók:

Népzenei és egyéb koncertek, Táncos előadások, Kiállítások, Előadások, Térségbeli cigány kisebbség bemutatkozása, Gasztronómiai programok, Népművészeti vásár, Borházak bemutatkozása, Kézműves foglalkozások, Parasztolimpia (ügyességi vetélkedő), Táncházt, Lovas programok, Véralás, Táncverseny, Ünnepi szent mise, Közös karikázó

A Pajtafesztiválon állandónak számító programokon kívül, minden évben újabb és újabb ötletek kerülnek megvalósításra. Ilyen volt az egyik évben például haszonállat feldolgozásának bemutatása, jurta szállás igénybevételének lehetősége, egyedi fesztiválpóló készítése.

8.2. A fesztiválhoz szorosan kapcsolódó előzmények

Ehhez az egyedül álló rendezvénysorozathoz szorosan csatlakozó program a Dűvő tábor, ami a fesztivál előtti 4 napon van, mintegy előzményeként a Pajtafesztiválnak.. A Dűvő népzenei együttes tagjai minden évben kezdő és haladó zenészek oktatását vállalja magára ebben a 4 napban. Több dialektusterület zenei anyagával ismerkedhetnek meg a jelentkezők. A hangszerfajta szerint külön-külön betanult részletek, a nap végén egy összezenélés alkalmával teljeseznek ki, ekkor játszik az összes mester és tanuló egy nagy zenekarként. A táborban elsajátított dallamok, zeneszámok elhangzanak a Pajtafesztivál nyitó napján egy népzenei koncerten, átfűzve a Dűvő népzenei tábort a Pajtafesztiválba.

⁴² Borbács Magdolna (1997) Hagyományok Kiscsőszön (kézirat)

A Dűvő zenekar⁴³ 1979-ben alakult, és 1981 óta működik önálló zenekarként. Több átalakulás után jelenlegi felállásban 2008-óta játszanak. Az együttes magyar népzenet játszik, első sorban hagyományokat őrző stílusban. A Kárpát-medence minden etnikumának zenéje megtalálható repertoárjukban.

A kiváló Dűvő Zenekar tagjai egyébként szoros barátságot ápolnak Cimbivel. Kiscsöszön nem csak a Dűvő tábor és a Pajtafesztivál résztvevői, hanem zenélni szoktak a farsangi, a szüreti rendezvényeken, és az Együttélés fesztiválon is.⁴⁴

A Pajtafesztivált megelőző napokban a Dűvő Táborral párhuzamosan táncképzés is zajlik a településen. A Cimbiék udvara mögött lévő pajtában több táncanyaggal is megismerkedhetnek az érdeklődők. Az ország kiemelkedő néptáncos alakjai, táncos példaképei oktatnak a tánctáborban. Az utóbbi években a pajta kb. 70-100 táncosnak adott helyet. A Dűvő táborral együttműködve dolgoznak a táncosok is. A Pajtafesztivál nyitónapján a zenészekkel együtt mutatják be tudásukat a táncosok. (Táncoktatók voltak eddig pl.: Kádár Ignác - Nagypál Anett, Busai Norbert – Busai Zsuzsanna, Szabó Szilárd – Németh Ildikó)⁴⁵

8. ÁBRA

⁴³ Dűvő zenekar jelenlegi tagjai: Hrúz Dénes, Hrúz Szabolcs, Nagy Zsolt, Mohácsy Albert, Kubinyi Júlia

⁴⁴ Dűvő zenekar hivatalos honlapja. duvo.hu <http://duvo.hu/>

⁴⁵ Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület (2018): *Pajtafesztivál Beszámoló*

A kétfajta oktatást követően nem áll meg az élet a faluban, kezdődik a fesztivál, ami az utóbbi években több ezer fős látogatottságnak örvend.

8.3. A rendezvények legfontosabb helyszínei a falun belül

Cimbiék Portája, Falumúzeum, Iskola, Iskolaudvar, Templom, Vásártér, Sátrazó, Gyöngyi pajtája, Magdi portája, Kocsma

8.3.1. Cimbiék portája

Iszkáz felől Kiscsöszre érve a legelső ház jobb oldalon Cimbiék otthona. A családi ház megtartja funkcióját, nem része a rendezvényeknek, ám a mögötte lévő kocsiszín és udvart nevezhetnénk a Pajtafesztivál központjának. Itt zajlanak az étkezések, a kocsiszín többször is az esti táncházak helye, az udvaron pedig a kézművesek standjai sorakoznak, esténként pedig a szomszédban, Tóthék falatozójában sülték készülnek. Kisebb koncerteknek is helyet ad az udvar, és a Dűvő zenekar oktatása is itt zajlik, a diófa alatt, kimondottan családias környezetben.

8.3.2. Cimbiék pajtája

Egy hatalmas fa szerkezetű pajta köti össze Cimbiék udvarát az iskolaudvarral. A pajta kimondottan táncalkalmak színterének lett megépítve, itt zajlanak az edzőtáborok, táncképzések a fesztivál alkalmával, de koncerteket, táncversenyt is szoktak rendezni benne.

8.3.3. Falumúzeum

A Cimbiék háza melletti porta egy régi parasztházból átalakított „falumúzeum”. A falumúzeum minden érdeklődő számára nyitva áll egész évben, a helyi és a magyarlakta nyelvterület számos részéről gyűjtött használati és dísz tárgyak gyűjteményét lehet megtekinteni itt. Két helyiségben vannak kiállítva az eszközök, emléktárgyak. A parasztház elejében könyvtár és filmarchívum működik, a tetőterében az egyesület irodái működnek.

8.3.4. Iskola

A kiscsörszi általános iskola már nem működik, szállássá lett alakítva, közel 40 ember befogadására képes, külön étkezővel, mosdóval. Az iskola állandó fotókiállításnak ad otthont Bánhelyi József, fotós képgyűjteményéből.

8.3.5. Iskolaudvar

Ez a legnagyobb közösségi tér, a nagyszínpad is itt kap helyet, táncgálák, nagyobb produkciók helyszíne ez. A nagyszínpad előtt mobil lelátó épül minden évben, amely a nézők kényelmét szolgálja. A fesztivál végén a színpad és a lelátó is elbontásra kerül.

8.3.6. Templom

A templom a faluban jó tájékozódási pont, valamint a vasárnapi szent mise helyszíne, itt, a templom előtt járják el vasárnap a karikázót.

8.3.7. Vásártér

A vásártéren felépített faházak és árnyékolók biztosítanak komfortos teret a népművészeti portékákat áruló kézműveseknek, és a borászoknak.

8.3.8. Sátorozó

A vásártér mögött található a sátorverésre alkalmas terület. Aki esetleg nem készült külön sátorral, nagy katonai sátor ágyain pihenheti ki fáradalmait. A sátras helyen is van fürdési lehetőség, egyszerű megoldás: tartályokból folyik a nap által felmelegített víz, tábori, de mégis kulturált körülmények között folyhat a tisztálkodás.

8.3.9. Gyöngyi pajtája

Itt népzenei koncerteket, előadásokat rendeznek, szabadtéren, a pajta előtt, rossz idő esetén a pajtában

8.3.10. Magdi portája

Szintén népzenei koncertek, előadások kerülnek megrendezésre az udvarban.

8.3.11. Kocsma

A kocsmá előtti téren, nagy fűzfa árnyékában lehet meginni a frissítőt, jókat beszélgetni. Néha az esti táncháznak is helyet ad a kocsmá előtti terület, ilyenkor az egész utca tele van emberekkel, a kocsmá bejárata pedig zsúfolásig telik velük, mindenki a zenészeket nézi, táncol, beszélget.

8.4. Állandó programok

8.4.1. Népzenei és egyéb koncertek

A Pajtafesztivál két legfontosabb alappillére a zene és a tánc. A zenés produkciók közül vannak autentikus népzenei játszó zenekarok: Dúvó Zenekar, Somló Banda, Kőrös Zenekar, Fajkusz Banda. A magyar népzene mellett a cigányzene is helyet kap a fesztiválon, az autentikus vonalat a Fláre Beás zenekar képviseli, valamint a környékbéli Sallai Flórián és zenekara is állandó fellépő. Ezen kívül a népzenei feldolgozások is megörvendeztetik a nézőközönséget, az Első Pesti Rackák nevű zenekar minden évben fellép a pajtafesztiválon. A helyi és megyei dalkörök is bemutatják tudásukat.

8.4.2. Táncos előadások

A zene mellett a főszerep a táncé, a fesztivál kezdőnapján a tánc tábor résztvevői mutatják be tánc tudásukat, valamint az Eleki Román Hagyományőrző Táncgyűttes is rendszerint bemutatkozik. A gálaest főszereplői között minden évben látható a Sopron Táncgyűttes, akik az első Pajtafesztivál óta fellépői a rendezvénynek. Több nagyobb táncgyűttessel együtt a nagyszínpadon lépnek fel. Hagyományosnak mondható már a Pávagála is, a nagy sikerű tévés tehetségkutató táncosai és zenészei egész estés produkcióval szoktak kedveskedni az érdeklődőknek.

8.4.3. Kiállítások

Az egyesületnek ideiglenes kiállításokhoz kiválóan alkalmas rendezvénysátraiban évről-évre más-más kiállítások tekinthetők meg. Ilyen voltak például: Bánhelyi József fotókiállítása, Borbács László vadászkiállítása, Kása Béla fotókiállítása, Vetzl Mihály ácsszerszám kiállítása valamint népművészeti kiállítás.

8.4.4. Előadások

Az előadások közül talán a legismertebb a „Rendhagyó tánc történet óra Novák Ferencsel” mely minden évben különböző érdekességeket tanít a Kárpát-medence táncairól. Az előadó segítségével vannak a magyar táncélet kiemelkedő alakjai, táncdalokkal illusztrálják az elbeszélést. Cimbi édesanyja, Marika néni gyógyfüvekről tart előadást az érdeklődőknek, kóstolóval, jó tanácsokkal együtt. Ezen kívül egyéb más kisebb előadás is zajlik a fesztiválon.

8.4.5. Térségbeli cigányság bemutatkozása

A devecseri Fláre Beás zenekar tagjai nem csak muzsikával örvendeztetik meg a nagyjérdeműt, családjaikkal minden évben, jellegzetes cigányételt készítenek, valamint saját tárgyi gyűjteményükkel mutatják be a térségbeli cigányság életét.

8.4.6. Gasztronómiai programok

Minden évben rendeznek a helyi asszonyok között süteménysütő versenyt. A zsűrit a fesztivál látogatói alkotják, szavazással döntenek el éppen melyik sütemény lett a legfinomabb. Cimbiék portáján rendeznek rendszeresen főzőcskézést, ahol a házigazda és személyes jó barátai vállalkoznak magukra a kulináris élvezetek megosztására a fesztiválzókkal.

8.4.7. Népművészeti vásár

A vásártér fő jellegzetessége a környékbeli kézművesek bemutatkozása. Fa, kerámia, bőr, szalma alapanyagú és egyéb portékák közül lehet válogatni.

8.4.8. Borházak bemutatkozása

Előtérbe a helyi borászok kerülnek, a somlói borvidék finom borainak sorát lehet végigkóstolni a vásártéren.

8.4.9. Kézműves foglalkozás

A fesztivál ideje alatt délutánonként Cimbiék udvarában különböző mesterségek mutatkoznak be. A nemezelést, kovácsolást, fafaragást, bőrzést is ki lehet próbálni. A mesterek tanácsokkal látják el az tanulni vágyókat, közben saját maguk is készítenek valamit.

8.4.10. "Parasztolimpia"

A helyi fiatalok legnagyobb örömére minden évben megrendezésre kerül a sátrak melletti réten az ügyességi verseny. Nem csak helyiek, a fesztiválzók is

benevezhetnek. A felnőttekből és gyerekekből álló vegyes csapatok különböző versenyszámokban (csizmahajítás, tojásdobás, talicskázás, bálagurítás) mérik össze tudásukat. A nyertes csapat tagjai értékes jutalomba részesülnek.

8.4.11. Táncház

A táborok és a fesztivál ideje alatt is esténként táncházba gyűlnek össze az érdeklődők. Cimbiék udvarán, vagy a kocsmá előtt muzsikálnak a zenészek, a táncolni vágyók egészen hajnalig rophatják.

8.4.12. Lovas programok

Az istálló a falumúzeum épületének hátsó részén található, központi helyen helyezkedik el. A lovak közelsége igazi falusi életérzést nyújt az érdeklődőknek, ezen kívül Lovas bemutatóra is sor kerül.

8.4.13. Véradás

A fesztivál alkalmával minden évben véradás is zajlik a faluban. Az ide látogatók közül sokan nyújtanak segítő kezet, és a Magyar Vöröskereszt által szervezett programon véradáson vesznek részt.

8.4.14. Táncverseny

Amatőr táncosok nevezését várják táncverseny szervezői egészen vasárnapig, amikor is a pajtában megrendezésre kerül a már hagyománynak számító táncverseny. A zsűri tagjai mind elismert szakemberek, több értékes cím mellett, a „pajta szólistája” címet is odaítélik a legjobbak közül valakinek. Korosztálytól függetlenül mindenkinek valamilyen díjat osztanak, eltérően más szakmai versenyektől.

8.4.15. Ünnepi szent mise

Vasárnap ünnepi misét tartanak délelőtt. Az település lakosai mellett a fesztiválra látogatók is sokan érdeklődnek a mise iránt.

8.4.16. Karikázó

A szent mise után minden lányt és asszonyt közös karikázásra invitálnak az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület női tagjai. A templom előtt járt karikázó táncok nagy érdeklődésnek örvendenek minden évben.

9. ÁBRA

8.5. A Pajtafesztivál sikeressége

A kiscsőszi Pajtafesztivál egyre szélesebb körben ismert. Mégsem ettől érzem évről-évre egyre sikeresebbnek a rendezvénysorozatot. Számomra ennek az a magyarázata, hogy a kiscsőszi Pajtafesztivál fellépőiből és nézőseregéből a hosszú évek alatt, egy hatalmas baráti közösség kovácsolódott. Azok az emberek, akik itt, ebben az időben eltöltik ezt az egy hetet, hasonló értékrenddel bírnak, hasonló indíttatással érkeznek a faluba. Ezen az egy héten minden mást félre téve, egymással tudnak foglalkozni. Olyan barátságok alakulnak évről-évre generációktól és társadalmi rétegektől függetlenül, helyiek és fesztiválozók között, amik mondhatni, egy életre szólnak.

Sajnos volt már tapasztalatom ellenpéldára is, amikor olyan fesztiválozók vegyültek a falu látogatói közé, akik viselkedésükkel, értékrendjükkel nem illettek bele az ottani légkörbe a néphagyomány, mint "közös nyelv" ellenére sem. Az ilyenfajta

személyeket előbb-utóbb kiszorítja a rendszer magából. A fesztivál forgatókönyve javában kialakult a tizennégy év alatt, a jó szervezettség mellett a spontaneitás is jellemzi az egész rendezvényt. Azok az értékek és életre szóló tapasztalatok, amiket a fellépők, a mesteremberek, a helyiek, és a fesztiválozók egymásnak adnak át, példaértékű kulturális programot alkotnak. Laikusoknak és szakmabelieknek is csak ajánlani tudom a Pajtafesztivált, a fiatal generációk számára pedig kiváló szakmai és fiatalkori lépcsőfoknak vélem az itt megrendezésre kerülő táborokat és a közösségi életet, legyen szó akár népzeneésről, néptáncosról.

8.6. Követendő példák összegzése:

- Falusi turizmus fellendítése
- Az elszegényedett vidékre színes kulturális program juttatása
- Népzenei és néptánc oktatás magas szinten
- Nemzetiségek összetalálkoztatása
- Helyiek bevonása egy országos szintű szakmai programba
- Közösségek együttélése
- Szereplési lehetőség megvalósítása
- Hagyományos értékeken alapuló fesztivál működtetése

9. KOVÁCS NORBERT GONDOLATAI KISCSŐSZRŐL

Kovács Norbert "Cimbi"

1971. december 29. Devecser

Örökös Aranyarkantyús Táncos, Népművészet Ifjú Mestere, az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület Elnöke, a Veszprém Megyei táncélet kiemelkedő alakja

10. ÁBRA

9.1. Gondolatok KiscsősZRől

Kiscsősz települése egy olyan helyszínné alakult, a néptánc élet, a népi kultúra és a hagyományos életfelfogás megerősödésével hogy a kultúra átadásán keresztül a fiatal generációk nevelését is magukra vállalhatják az itt élők, helyben dolgozók. Fontos, hogy ez a módszer mások számára is elérhető és világos legyen, hogy ötletet tudjanak meríteni más helyeken is.

Legfőbb módszer, amivel a fiatalokra próbálnak hatni KiscsősZRön, a táncoktatás módszere. Azonban Cimbiék nem elégszenek meg azzal, hogy a kiscsősZre érkező fiatalok táncolni tanulnak meg, egy fajta életszemléletet próbálnak átadni a fiatalabb generációknak, minden egyes KiscsősZRön szervezett programmal. Ehhez a fajta munkához KiscsősZRön szerencsére minden rendelkezésre áll. Közösségi és szállásterek, étkeztetési lehetőség is. És egyre nagyobbak azok a közösségek, akik ez ügy érdekében tenni akarnak. Például az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület is egyre több helyi embert mozgósít. Az egyesület legfőbb célja pedig az, hogy a néptánc segítségével bemutassa azt az életstílust, ami amúgy is hozzátartozik a falusi élethez. Cimbi pedig elmondja, a hagyományörzés a példamutatáson alapszik. A példakép átöröklésével kezdve öröklődhet a kultúra is. A faluban ezért működhet jól a „vidéki közhangulat javítás” is.⁴⁶

„Tehát a térség kultúra iránt éhes emberei szépen lassan bekapcsolódtak, és rájöttek, hogy a délutáni tv-nézés helyett a közösségbejárás egy sokkal gazdagabb

⁴⁶ Széchenyi 2020 (2018) *Cselekvő közösségek- aktív közösségi szerepvállalás. EFOP-1.3.1.-15-2016-0001. Cselekvő közösségek élményfilm. youtube.com*
https://www.youtube.com/watch?time_continue=303&v=DhkTfZQ9QY

élményt, emberi környezetet ad ahhoz, hogy ők ebben a térségben jól érezhessék magukat.”⁴⁷

9.2. Beszélgetésem Cimbivel

Cimbiék portáját a nagy nyüzsgéssel együtt ismertem meg. A fesztiválok, a regölés, az edzőtáborok, a farsangi disznóvágás a szüreti együttlét mind-mind olyan program, ahol nagy csoportok vagy még nagyobb ember tömegek keverednek össze, egy közös cél a hagyományörzés, vagy csak a baráti együttlét kedvéért. Bár régóta járok Kiscsősre, de a szakdolgozatom kutatómunkája előtt soha nem volt alkalmam élvezni a falu nyugodt oldalát. A falu ugyan nyugodt, de Cimbiék portáján még ilyenkor sem áll meg az élet. Népzene szól a ház mögötti kocsiszin felől a szürke hétköznapon.

Két helybéli fiatal fiú készül fel a Bakony Virágai Szólótáncversenyre. Cimbiben egy lelki fröccsel varázsolja még jobbra a fiatalok táncát. Majd miután még egyszer duzzadó erekek eltáncolják a részüket, elcsendesül a próba, elbúcsúznak tőlük. Cimbivel még átugrunk pár házzal arrébb, valamit megmutat. Szép fehér hosszúkás parasztház gyönyörűen rendezett kerttel a végében hatalmas pajtával. Gyönyörű porta, melyről kiderült, hogy nemsokára ide fognak költözni, ez lesz a teljes nyugalom, a családi élet háza és udvar, a régi pedig a közösségi élet portája marad.

Elkezdünk hát az élet dolgairól beszélni Cimbivel. Pontosabban az ő életének dolgairól. Először a helyiekkel való viszonyát taglalja. Elmondja, hogy neki a legfontosabb az, hogy a kiscsőszi emberekben az falusi élethez való hozzáállást változtassa meg, jobban fogalmazza, fordítsa vissza. Több helyi lakossal is voltak már a vitái, hol fontos, hol kevésbé fontos kérdésekben. Ezekből mindig próbált úgy kiutat keresni, hogy a vitapartner érezze azt, hogy az ő hozzáállása mindig a jó ügyet szolgálja, a település érdekét tartja szem előtt. Kiderült számomra, hogy ebben a közegben is megtapasztalható az emberi irigység, mint rossz tulajdonság. Kiscsősön Cimbizt szeretné elérni, hogy mindenki avval vegye ki részét a település életéből, amihez ért, avval a birtokában lévő tudással, ismerettel boldoguljon saját településén. Előrehaladni csak így lehet. A kiscsőszi egyesület a kistérségi falvak közti kapcsolattartást is szorgalmazza, segíti.

A térség összefogása csak úgy valósulhat meg, ha a települések egyenként rendbe

⁴⁷ Széchenyi 2020 (2018) *Cselekvő közösségek- aktív közösségi szerepvállalás*. EFOP-1.3.1.-15-2016-0001. Cselekvő közösségek élményfilm. youtube.com https://www.youtube.com/watch?time_continue=303&v=DhkTfZQ9QY Letöltés ideje: 2018.12.04.

teszik saját maguk közösségeit, jó példa erre a kiscsösi táncélet kimondottan helyieknek, és környékbélieknek szóló táncpróbája. A Bozót néptáncegyüttes hetente összejön közös táncolásra, korosztálytól függetlenül. „Hétfőn kéne lejönnöd, hogy milyen buli van itt. Összevont meg gyerekek, aztán utána meg jön a Bozót, 40-50 ember. Mindenféle komoly figurák. Abba van polgármester, nagyvállalkozó, minden.” Cimbi nagyon büszke erre a csapatra. Szerinte a hasonló dolgok miatt működhet a faluban jól a lakóközösség.

Cimbi véleménye, hogy egyre több ember tartozik azok közé, akik szimpatizálnak a falu általa elképzelt arculatával. Nem tartja konkrét feladatnak azt, hogy megváltoztassa a falu egészét, de abban bíz, hogy van esély a falut bizonyos szempontokból az 50-es évek béli állapotába visszafordítani. Az 50-es években ugyanis javában zajlott a faluélet. Akkoriban 500 ember élt Kiscsöszön, kuglizás, beszélgetés volt a program vasárnaponként. Volt közös tollfosztás, kalákamunka, kaszálás.

Ahogy a kulturális életet, a gazdasági életet is meg lehet változtatni pozitív irányba. Ha ebben gondolkodik a falu, Cimbinek határozott véleménye, hogy nem elég sokan lenni. A sok embernek közös gondolkodásra is szükségük van. Cimbi szerint kontrolálni kéne azt, hogy milyen változások, fejlődések, szolgáltatások, új vállalkozások határozzák meg a falu életét. Természetes neki is hogy ezt csak óvatos gondolkodásmód változtatással lehet megvalósítani. „Azt kell elérnem, hogy eszébe se jusson, hogy olyasmi jusson eszébe, ami belevág a mi profilunkba.”

Kapocs példáját hozza fel Cimbi. Sokat dolgozott Kapolcson ő maga is és pont benne volt a nagy kapolcsi életben, amikor a fesztivál kinőtte magát és a pénzhajhászás eszközévé vált az egész rendezvény. Cimbi 12 éve arra törekszik, hogy ne lépje át a rossznak vélt határt a saját fesztiváljaival.

A jövőről alkotott képe szintén határozott elképzeléseken alapszik. Éppen ugyanolyan nyugodtsággal beszél a nagy volumenű dolgokról, mint a kisebbekről. „Nézd meg kivágják itt ezt a kőrisfát itt lent. Nem tudom őket lebeszélni, kell nekik tüzelőnek. Mert ugye az ott nem a mi területünk, az a szomszédé ott az a két fa. És ki akarják vágni. Nagy kár érte. Azt a két gyönyörű fát.” szúrta be beszélgetésünkbe mélabúsan aggodalmát a szomszédjában lévő fák miatt aztán tovább gondolkodott azon mit is mondhatna kiscsosz jövőjét illetően. A felívelés elakadásának lehetőségéről beszélt. A nehezen kiharcolt jelenlegi helyzet, a szakadatlan lendületű munka országos szinten ismerté tette Kiscsoszt, és valószínűleg nem célja az itt élőknek és dolgozóknak, hogy végeredményben egy hatalmas metropolisszá fejlődött város legyen

a hangulatos kis falu. Sokkal inkább célja az egyesületnek és a benne dolgozóknak és a helyiek többségének hogy elérjenek egy olyan állapotot, ami egy egészséges faluképet mutat, a helyi lakosok fiatalodásával, vállalkozásokkal, esetleg egy jól működő Népfőiskolával. A népfőiskola például már munkahelyteremtést is eredményez. Cimbi elmondja, hogy mindezen tervezések mellett tudtában kell lenni annak is, hogy ilyen méretű célok mellé rengeteg idő kell, az idő és a megvalósíthatóság, a lehetőségek, bizonyos ciklikus váltakozásban állnak rendelkezésre. Tehát egyszer fent egyszer lent, de a közösségi éltért hajtott szekér akkor sem állhat meg.

Én úgy látom, hogy riportalanyom a közösségeket, mindennekfelett becsüli. Cimbi sok mindent kipróbált életében, például Ajka városában jól menő szórakozóhelye volt, Jet ski parkot és varrodát is üzemeltetett, de elmondta a néptánc és az emberek szeretete, a közösségek fontossága, minden próbálkozásából előbb utóbb visszaterelte őt a táncos élet világába. Életének első nagy táncos megpróbáltatása az ajkai APTE táncegyüttes vezetése volt. 1992-ben vette át az ajkai csapatot, akkor még városi fiatalként. Helyt állt az együttes élén majd tovább és tovább dolgozott még több helyen vezetőként is. Ajkán, Padragkúton, Magyarpolányban, és Veszprémbe is irányított nagy sikereket elért táncműhelyeket. Mikor a Veszprém Bakony Táncegyüttesben vezetett minket, látszott rajta hogy a közösség sokkal fontosabb számára, mint az hogy ki milyen jó táncos, de természetesen ez nem ment a szakmai munka rovására. Így tudom elképzelni az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület vezetőjeként is, családapaként is.

A legnagyobbik fia Gábor, most éppen pályája egyik fontos csúcsán van, a Magyar Nemzeti Táncegyüttes egyik szólistájaként, de elmondta Cimbi, bármikor szívesen fogadná, ha visszatérne Kiscsőszre szakmai és családi szempontból is. Annak azonban még jobban örülne, ha fia egy saját álmot valósítana meg, és biztos benne hogy meg is tudná azt tenni. Ebből kiderül tehát hogy a példamutatás szintén fontos Cimbinek. Példát mutatni a gyerekeknek, a helyieknek, példát mutatni hasonló gondolkodású embereknek, példát mutatni más elszegényedett vidékeknek. Megmutatta már az egész országnak, hogy kemény munkával évtizedes múltra visszatekintő és valószínűleg évtizedekig tartó eredményeket lehet elérni. Soha nem sajnálta senkitől a módszereit és az ötleteit. Ezért is büszke arra is, hogy vannak követői, például a Bakonyi Vigasságok megálmodója.

„Érted, tehát szerintem ezért érdemes csinálni. Más irigykedik, azt mondja, hogy akkor miért engem utánzott le. Ő nem engem utánzott. Ő kitalálta magát, csak példákat látott, amiket odaalakított a sajátjára. Egy koreográfus is kap élményeket, látja a világot,

látja az értékeket és akkor azokat szelektálja és azokból az élményekből kezdi el a saját dolgát kialakítani, mert hát minden ebből születik.”

A témát illetően beszélgetésünk ezzel a gondolattal zárult, majd már a vacsoránál ültünk. Cimbí itt is leginkább arra gondolt, hogy mit adhatna még nekem, mit kóstolhatnék meg a házi készítésű termékekből. Ugyanúgy viselkedik egy emberrel, mint egy egész fesztivállal. Törődéssel, megbecsüléssel. Talán ezért olyan jó vezető egyénisége a megyei táncéletnek, a kiscsőszki kultúréletnek, egyesületének.⁴⁸

⁴⁸ Személyes Interjú Kovács Norbert "Cimbivel"

10. PÉLDAKÖVETÉS EGY EGYÉNI ÖTLET MEGVALÓSÍTÁSÁVAL

Lippert Ferenc

1991.09.04. Várpalota

Táncos, táncoktató; a Tési Árványhaj Néptáncgyűttes művészeti vezetője; a Múlttal a Jövőért Egyesület elnöke; Tés Község Önkormányzatának önkormányzati képviselője; Bakony Virágai Népdalkör tagja; Tési Polgárőr Egyesület tagja; a tési Bakonyi Vigasságok fő szervezője.

11. ÁBRA

Dolgozatom elejében, már szó esett a különböző helyzetű településeken, a kulturális fellendülést elősegítő projektekről. Megállapítottuk azt is, hogy az alulról szerveződő közösségek sokkal erősebben ragaszkodnak sajátjukhoz, mint a külső behatással kialakított szerveződések. Aluról történő felfejlődésre külön fejezetet nyitottam, „Példakövetés egy egyéni ötlet megvalósításával” címmel. Ebben a fejezetben konkrét példát mutatok be arra, hogy a kiscsöszai kultúrélet útmutatását követve hogyan merített ötletet egy másik település (Tés). Tehát ebben a fejezetben Tésről, a Múlttal a jövőért Alapítványról, az itt megrendezett vigasságokról, mint kulturális programról lesz szó. A Bakonyi Vigasságok elnevezésű hagyományörző fesztiválnak megálmodója személyes barátom, Lippert Ferenc, akivel már gyermekkorunkban össze-összefutottunk, különböző hagyományörző rendezvényen, de mélyebb ismeretségre a saját álma megvalósítása során tettünk szert.

10.1. Tés bemutatása

Tés a Keleti-Bakony Tési-fennsíkjának vízválasztójára épült. Domborzatát megannyi lejtő, domb, törés jellemzi. Az uralkodó kőzetfajták ezen a területen a mészkő és a dolomit. A tési környéki bükk és tölgyerdők számos barlangnak és karsztforrásnak ad otthont.

Tés elnevezésének eredete nem ismert. Valószínű, hogy a falu neve egy személynévből ered. A település a bencés apátság birtokai közé tartozott, a bencések

megjelenése alátámasztja, hogy Tés már 1164 előtt létező település volt. Az első templom 1276 előtt épült meg, Szent István király parancsára. Akkoriban a nánaiaiak és a csetényiek is ebbe a faluba jártak templomba.

A településen állattenyésztéssel, földműveléssel és erdőgazdálkodással keresték kenyerüket, amely foglalkozások a jelen korban sem vesztek ki a falu életéből. Az 1900-as évektől falusi kisiparosokról lehet találni feljegyzéseket. Asztalosok, csizmadiák, takácsok, bognármesterek, cipésmesterek, ácsok, kőművesek, borbélyok, kovácsmesterek és molnármesterek éltek a faluban.

12. ÁBRA

A molnármesterek nem vízi, hanem a Dunántúlon ritkaságnak számító szélmalomokkal dolgoztak. A hatlapátos tési szélmalomok vitorlái fogták be a bakonyi szelet, gabonaörlés céljára. A tésiei településük jelképeként is használják a szélmalomokat, melyek ipartörténeti emlékeknek számítanak.⁴⁹

10.2. A Múlttal a Jövőért Egyesület bemutatása (TÉS)

Az egyesület, tagjai közreműködésével és a tagok anyagi hozzájárulásával végzi feladatait. Fő feladata Tés népi hagyományainak és kultúrájának megőrzése. Ezen kívül táborok, és műsorsorozatok szervezésével a falusi turizmus fellendítésével foglalatoskodik. A környezet rendezését vállalja magára, amivel a helyi lakosságnak is munkát biztosítanak.

⁴⁹ Tés község hivatalos honlapja. tes.hu <http://www.tes.hu/telepulesunk> Letöltés Ideje: 2018.12.04.

„Az egyesület közvetlen politikai tevékenységet nem folytat, szervezete pártoktól független és azoknak anyagi támogatást nem nyújt.”⁵⁰

„A Múlttal a Jövőért Egyesület 2013 novemberében alakult és jogerősen 2014. január 2-án került nyilvántartásba.”⁵¹

Az egyesület feladatai:

- a kulturális örökség megóvása, műemlékvédelem;
- rendezvényszervezés, a népi hagyományok oktatása, terjesztése;
- hagyományok ápolása;
- a tagok érdekvédelme és képviselése, szakmai tájékoztatása;
- széles körnek elérhető táborok szervezése, és lebonyolítása
- Tés és a környék hagyományainak felelevenítése, az ott élők megismertetése ezekkel.⁵²

A Múlttal a Jövőért Egyesület elnöke Lippert Ferenc, aki egyben ennek a fejezetnek a főszereplője is.

Lippert Ferenc 1991.-ben Várpalotán született. Az általános iskolás tanulmányait is Várpalotán fejezte be, majd Főtra került középiskolába, ahol meghatározó élményekben gazdagodott a jövőjét illetően. Ez idő alatt folyamatos tagja volt a várpalotai Cserregő Táncegyüttesnek. Ezeknek és a folyamatos szülői támogatásnak köszönhetően Ferenc életében mindig jelentősége volt a néphagyománynak, népi kultúrának,

13. ÁBRA

⁵⁰ Tés község hivatalos honlapja. tes.hu <http://www.tes.hu/civil-szervezetek/9-civil-szervezetek/12-multtal-a-jovoert-egyesulet> Letöltés ideje: 2018.12.04.

⁵¹ Tés község hivatalos honlapja. tes.hu <http://www.tes.hu/civil-szervezetek/9-civil-szervezetek/12-multtal-a-jovoert-egyesulet> Letöltés ideje: 2018.12.04.

⁵² Tés község hivatalos honlapja. tes.hu <http://www.tes.hu/civil-szervezetek/9-civil-szervezetek/12-multtal-a-jovoert-egyesulet> Letöltés ideje: 2018.12.04.

néptáncnak és a közösségi életnek. Ezen az úton végig haladva lett belőle Táncoktató, és Rendezvényszervező. Igazi lokálpatriótát ismerhetünk meg Ferenc személyében.

Szakdolgozatom kapcsán többször is meglátogattam Ferencet, aki szeretettel állt rendelkezésemre. Volt, hogy otthon tudtam megtalálni, volt, hogy éppen munka közben kaptam el egy pár órára. Egyik tavaszi napon, két tanítás között a Várpalotai Múzeumkert étteremben tudtunk leülni, hogy elmesélje eddigi munkásságát, és hogy hogyan pattant ki a fejéből a Bakonyi Vigasságok. Ferenc ebédet, rendelt magának és bele is vágott a meséjébe.

10.3. Lippert Ferencel tevékenysége Tésén és környékén

Ferenc egész kisgyermek korában kezdett néptáncolni. Szülei noszogatására kezdte el ezt a hobbinak induló tevékenységet Várpalotán, ahol egész középiskolás koráig tanult. Egyre jobban körvonalazódott a pályája, hobbjá akkor kezdett hivatásává válni, mikor a Főti Népművészeti Iskola néptánc szakára iratkozott be az általános iskola után. A főti iskolát elvégezve szakmájába illően, táncoktatói vállalkozásba kezdett, egyesületet hozott létre, egyre több közösség tagjává vált Tésén és környékén, és lassan lakhelyének ikonikus figurájává vált. A családja nem csak a néptáncban, minden egyéb kitűzött célja elérésében segített és segít a mai napig is.

„A családi támogatás az töretlen, mai napig hála istennek. Ők a rendezvényekben is mindig ott vannak, segítenek, ahol tudnak.”

A vigasságok volt Ferenc egyik legnagyobb álma, a Tési falunapok véleménye szerint nem volt elég ahhoz, hogy nagy embertömegeket vonjanak be a falu életébe. Hivatásából adódóan a hagyományőrzést tekintette fő csapásiránynak, ezért egy néphagyományokra épülő rendezvénysorozatot akart megvalósítani. A pajtafesztiválon tapasztalt kulturális élmények és széleskörű kapcsolatai a falu környékén élő emberekkel és a főti iskolájával tette lehetővé azt, hogy az első Bakonyi Vigasságokat megszervezze. Első körben saját kis fizetését áldozta arra, hogy a környékbéli fellépőket és a főti táncosokat elszállásolni, étkeztetni, utaztatni tudja. Az első év sikere nyilvánvalóvá tette, hogy egy évre rá újra megrendezésre kerül a vigasságok. Bővült a fellépők és a szolgáltatások köre, Ferenc önerőből már nem bírta volna megvalósítani terveit. Saját pénze nem volt már elég az anyagi háttér megteremtésére, ezért támogatókat kezdett keresni a térségben. Ferenc a kezdeti nehézségeket a család és pár helybéli segítségével tudta átvészelni.

A legelső Bakonyi Vigaszságok 2012-ben került megrendezésre Tés és Jásd összefogásával. Az első négy évben a két falu összefogva valósították meg az évről évre gyűlő terveket. A negyedik alkalom után nem ismert ellentétek miatt már csak egy településre, Tésre került a fesztivál. A támogatók, segítők, fellépők valamint a rendezvény látogatóinak száma is évről évre nőtt. 2012-ben csupán 200 fő vett részt a programokon, aminek száma 2018-ra 1500 főre nőtt. A háttérmunkákért felelős csapat Ferenc barátaiból, volt iskolás társaiból és falusi emberekből áll. A helyiek közül egyre többen veszik ki részüket a stáb munkájából, a kezdetben 3-4 főből álló csapat a legutóbbi fesztiválon 30-40 fős szervezői segítői gárdává alakult.

„(...) én nekem valami utat kell keresnem. Magával a szakmával kapcsolatban. Miből tudnék a későbbiekben akár pénzhez is jutni, hogy ha egy fesztivált szervezek? Pályázatok terén. Nem az volt az elsődleges hogy én ezen meggazdagodjak, és mai napig sem veszek ki belőle olyan jelentős összeget, hogy ezt így mondom ”megérje csinálni”. Szóval ez nem arról szól. Ez inkább szív szerelem”

A Bakonyi Vigasságok alapjai a hagyományos paraszti kultúra értékein nyugszanak. Minden szervezőnek fontosak a néphagyományok, a közösségek fejlesztése az emberség, a segítőkészség. Arra törekszenek, hogy a látogatóknak ezeket az értékeket át tudják adni a fesztivál ideje alatt. Ferenc sokat tanult a kiscsőszi kultúrélet sokszínűségéből, s bár Tésén a modernebb irányzatok felé is kacsintgatnak, legfontosabbak a fesztiválon a Folklór események, a kézművesek, helyi termelők érvényesülése.

„Az idei évben egy járdi őstermelő jön, aki sajtokat készít meg ilyen túrókat, és egy Tési különlegességgel is előrukkoltunk. Most egy fiatal, két fiatal srác tökmagolajat készítenek, és az a neve hogy tési tökmagolaj. Ezzel a logóval van ellátva. És most ők is már kitelepülnek a standra és mindenkinek természetesen, helypénzt mi nem szedünk. A kis térség kézművesei. Mert igazándiból a kézműves vásárt is arra építjük, hogy helyi meg kistérségi kézművesek, kosárfonó, szövő, mindenféle kis barkácsolt dolgokat, aminek van egy kis hagyománya. Szóval itt a műanyag gumicukros meg a sípolós seggű ló nem fog megjelenni soha. Azt nem szeretném.”⁵³

A Bakonyi Vigasságokon számos olyan technikai, szervezésbeli megoldás segítséget nyújtott a fesztivál lebonyolításában, amit a Kiscsőszi Pajtafesztivál ötlettárából merítettek a Vigasságok szervezői. Természetesen ezeket az ötleteket a saját arculatukra alakították a tésiek.

10.4. Hasonlóságok Pajtafesztivál-Vigasságok

- Községi terek (régii parasztház, kultúrház, rendezvénysátor, szabadter)
- Folklórműsor (mindkét rendezvénynek meg vannak a már állandónak számító fellépői, ezekhez csatlakozik minden évben valami újdonság)
- Helyi termelők, kézművesek bemutatkozási lehetősége
- Stáb (hogy gördülékenyen működhessen a program egy csapat kimondottan a részletmegoldásokra, hulladékgyűjtésre, karbantartásra, szervezésre figyel)
- A programok nagy része ingyenesen látogatható
- A szervező szellemisége

⁵³ Személyes interjú Lippert Ferencsel

- A résztvevők érdeklődési köre (mindkét fesztivál kezdetben egy bizonyos réteg, a néphagyomány iránt érdeklődőkből alakult ki. Később ez mindkét esetben bevonozta a laikus érdeklődőket)
- Ingyenesen látogatható rendezvények

Ferenc szerint a helyiek és a látogatók értékrendje is hasonló lehet a két fesztiválon, a személyesség miatt működhet mind a két esetben jól az évről évre- megrendezett programsorozatok.

VARGA
DEKOR

14. ÁBRA

Ferenc sajátosnak véli a tési rendezvény kapcsán, hogy amellet hogy elsőként hagyományörzőek a programok, fellépők tekintetében más, populárisabb jellegű vendéglőadókat is meghívna a fesztiválra. Természetesen a kettőt próbálják összehangoltan kezelni, s nem túlsúlyba helyezni az új dolgok beépülését.

Ferenc többször is kihangsúlyozza, legfontosabb dolog hogy a néphagyományok egy faluban, vagy kistérségben felelevenítésre kerüljenek, visszaépüljenek az adott település kultúrájába.

Fontosnak tartja és próbálja elősegíteni munkásságával, hogy a helyi értékek minél jobban előtérbe kerüljenek, a vigasságokon kívül is. Másrészt azt is fontosnak tartja, hogy a vigasságokra érkező vendégek, legyen szó magyar vagy külföldi látogatóról, egy komplex képet kapjanak a magyar kultúráról.

10.5. A vigasságok pozitív hatásai

- A Múlttal a jövőért egyesület tagszáma nagyot nőtt a kezdetekhez képest
- A támogatók száma nőtt az eredményeket látva
- A falubéliek közösségi munkavállalása egyre nagyobb mértékben megfigyelhető
- Őstermelők helyi gazdálkodók bemutatkozási lehetőségének megteremtése
- Falusi turizmus kezd kialakulóban lenni a Tésre látogatók miatt

10.6. Nehézségek a vigasságok, és a tési kultúrélet fejlesztésében

- A falusiak nagyobb csoportjának érdektelensége

- Az anyagi források megteremtése

A nehézségek leküzdéséhez Ferencék első sorban a fiatalokat próbálják a néptánc felé terelgetni, hogy ezen a közösségen keresztül idősebb korukban is ki vegyék részüket a település életéből, teljes tagjai legyenek annak. Az anyagi forrásokat pályázatokkal szeretnék megteremteni, egyenlőre nagyobb támogatást élveznek a környékbeli támogatóktól.

10.7. Ferenc további tervei

- A fesztivál arculatát a hagyományos és az újdonság tükrében meghagyni (pl. következő évre betyárvilággal kapcsolatos szabaduló szoba megvalósítása, táji adottságok megtekintése hőlégballonnal)
- A fesztivállal egybekötött táncképzés megvalósítása
- „*Tájház falumúzeum és interaktív közösségi tér*” (Az egyesület félretett pénzekből és a pályázatok egy részéből egy régi parasztházat vásárolna különböző célokra)
- Régi iskola működtetése akár művészeti iskolaként is⁵⁴

⁵⁴ Személyes Interjú Lippert Ferencsel

11.ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatom elkészítése közben többször eltöprengtem azon mi lehet a kiscsőszi kulturális élet sikerének titka. Véleményem szerint ugyanis írásomban bemutatott kiscsőszi milió egy kis „nyugalomsziget” a – számomra néha romlottnak ítélt - modern világban. A siker fő–mozgatórugója az egyesület vezetője Kovács Norbert, akinek munkássága követendő, példaértékű útmutatás számomra nemcsak a néptánc, hanem az élet egyéb területén is. Nyugodtsága, megfontoltsága biztos vezetői képességet eredményez, melyhez társul egy céltudatos határozottság.

A sikerhez kellett és kellene a támogató közösségek is, ilyen az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület, valamint azok a falusi emberek, akik egyénileg hozzátesznek valami fontosat ahhoz a jóhoz, ami ebben a szűk másfél évtizedben kialakult Kiscsőszen. Fontos a helyiek hozzáállása, mivel egyre többen veszik ki részüket a falu életéből, fiatalok és idősök egyaránt és az egyesületnek is célja hogy a helyi értékek kiemelése mellett a helyi és környékbeli lakosokat, foglalkoztassák, oktassák, szórakoztassák.

A Kiscsőszen zajló, képzések, fesztiválok és táborok mind a hagyományozódásra épülnek. Az itt zajló kulturális élet nem csak a táncmotívumok, a zene és a falusi élet hagyományozódásáról, hanem egy életszemlélet továbbörökítéséről szól. Szerencsére a kultúra iránt érdeklődők nagy része fiatal, így a különböző rendezvényekkel nagy hatással lehet lenni rájuk, miközben kikapcsolódnak, egyidejűleg tanulnak, művelődnek és normális értékrendű felnőtté válik belőlük.

11.1. Kik számára követendő a kiscsői példa?

A témát egyrészt azért választottam, mert **saját magam számára is követendő példának tartom a kiscsőszi kultúréletet.** Több közösség része vagyok én is, és tudom mennyire fontos egy embernek az, hogy megerősítsék, támogassák, a fejlődés érdekében kritikával is éljenek vele szemben. Ezt csak egy közösségben tapasztalhatja meg az ember. Tapasztalataim kapcsán távlati céljaim közt szerepel, hogy kisebb rendezvényt bonyolítsak le, valamint az, hogy még több közösséget építsek. Ezért örülök annak, hogy a sors összehozott Cimbivel, a közelében lehettem, tanulhattam tőle, belemáshattam munkájába, megtapasztalhattam a falu mindennapjait.

Bátorítom fiatal kollégáimat, barátaimat, merjenek álmodni, merítsenek bátran ötletet, vegyenek példát a Kiscsősön folyó kulturális életről. Vigyék az ötletet olyan magyarországi területekre, ahol egyelőre érdektelenség van. Legfőbbképp az ilyen területeken van szükség a "Cimbi-félékre", akik elhivatottságuk révén visszaterelik a mai kor embereit abba a világba, ahol a kisközösségek tudtak és akartak egymásért tenni.

Nagyon fontos a példakövetés a helyiek szemszögéből is. A helyiek nagy része szerencsére ráeszmélt, hogy a leszármazottak elvándorlása nem feltétlenül előnyös, főleg a hagyományozódást illetően. Így a tudás átadása már nem csak a közvetlen utódokat érinti, hanem az ideérkezőknek is szívesen átadják tudásukat a helyiek. Fontos lenne a falvakból való elvándorlásnak gátat szabni, megteremteni azokat az önfenntartásra képes kistelepüléseket, ahol lehet, és jól lehet élni. Az utóbbi években úgy vettem észre, hogy az elköltözött családok is egyre szívesebben látogatják meg a kiscsőzi programokat.

Fontos vonzerő a helyiek példamutatása is. Az alázat és a közvetlenség lélekmelengető lehet ebben az elidegenedett világban. A helyi lakosok alázattal vannak az iránt a kultúra iránt is, ami nem a sajátjuk, de még is sokszor jelen van a falu életében táncos és zenés rendezvények alkalmával. **A fiatalabb generáció számára a legfontosabb talán, hogy megismerjék, megszeressék a hagyományokat, fontosnak tartásák azt.** Nem mindenkiből lesz profi néptáncos, zenész vagy kézműves, de ha egyszer valaki fiatalként ellátogat Kiscsősre, talán megérinti lelkét az a különös életérzés, ami a „levegőben van”, és később már tudatosan keresi az ilyen helyeket, esetleg részt vesz a kiscsősi képzések egyikén. Ha a fiatalok beleszeretnek a kiscsősi hangulatba, már jó úton haladnak az egyesület dolgozói afelé, hogy a következő hasonló gondolkodású generációt ki tudják nevelni.

Szaktáborosoknak is jó iránymutatás a kiscsősi kulturális élet. Sokat tudnak tanulni, ha felveszik a kapcsolatot az egyesülettel, vagy ellátogatnak az egyes rendezvényekre, esetleg munkát vállálnak a faluban, vagy az egyesületben.

11.2. Követendő példák

Dolgozatom egyes fejezeteinek végén felsorolásszerűen kiemeltem az aktuális témával kapcsolatos példakövetési lehetőségeket. Ezeket itt nem sorolom fel újra, de fontosnak tartom megemlíteni azt, mik azok a tényezők amikre példaként tekintek.

- **Közösségek kialakítása, meglévők támogatása, a közösségi élet szervezettsége**
- **Oktatási módszerek, az oktatás fontossága**
- **A helyiek érvényesülése a különböző kulturális rendezvényeken, a helyiek tiszteletben tartása, támogatása, foglalkoztatás**
- **A hagyományozódás kihasználása, tanító, szórakoztató szándékkal**
- **Az életszínvonal növelése a hagyományos emberi normák figyelembevételével**

„Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának” Kodály Zoltán⁵⁵

⁵⁵ Kodály Zoltán idézet. citatum.hu <https://www.citatum.hu/idezet/18005>

12. FELHASZNÁLT IRODALOM

12.1. Kiadványok:

- Németh Zsolt (2011): *Az urbanizáció és a térbeli társadalomszerkezet változás Magyarországon 1990 és 2001 között*. PhD értekezés. Pécsi Tudományegyetem
- Ortutay Gyula (1977, szerk): *Magyar Néprajzi Lexikon*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Tátrai Zsuzsanna, Karácsony Molnár Erika (1997): *Jeles napok, ünnepi szokások*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Varga Éva (2015): *A közösségfejlesztés lehetősége egy egyéni életút tükrében*. MA-szakedolgozat. Nyugat-magyarországi Egyetem.

12.2. Kéziratok, beszámolók:

- Borbács Magdolna (1997) *Hagyományok Kiscsöszön* (kézirat)
- Borbács Magdolna (ismeretlen dátum) *Regölés* (kézirat)
- Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület (2014) *Hunyor Népfőiskola Projekt Adatlap (beszámoló)*
- Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület (2018) *Hunyor Népfőiskola stratégiai terv (beszámoló)*
- Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület (2018): *Pajtafesztivál Beszámoló (beszámoló)*
- Rétiné Balog Borbála (ismeretlen évszám): *Téli ünnepkörök, népszokások* (kézirat)

12.3. Személyes visszaemlékezések, interjúk:

- **Kovács Norbert** (szül.: Devecser, 1971.december.29.) Személyes interjú 2017.04.22. személyes levelezés
- **Lippert Ferenc** (szül.: Várpalota, 1991.09.04.) Személyes interjú 2017.03.21., személyes levelezés
- **Szabó Csaba** (szül.: Tapolca, 1978.02.12.) Levélinterjú 2018.11.26.
- **Vastag Richárd** (szül.: Tapolca 1982.06.01.) Levélinterjú 2018.11.26.
- **Végh Lajos** (szül.: Kiscsösz, 1938.10.12.) Személyes Interjú 2017.04.12.

12.4. Internet:

- Békés megye képviselő-testületének közlönye (2010): *Sikeres Kamut, A világ Közepén, Az itt élők közössége*. bekesmegye.hu, Békéscsaba, 2010. június, XXXIX. évfolyam, 6. különszám, 2. oldal. http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/dokumentumtar/kozerdeku/szervezetiszemelyzetiadatok/kiadvanyok/kozlonykulonszam/hu1374_27_2010junius_megyei_kozlony.pdf?fbclid=IwAR1gGGUT_FGmChlFQDPwoRtIKsfTa-MT_wIlaZLSB6-Vx2u-IUVoVOTP878 Letöltés ideje: 2018.12.03.
- Dűvő zenekar hivatalos honlapja. duvo.hu <http://duvo.hu/> Letöltés ideje: 2018.12.04.
- Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület hivatalos honlapja, <http://eloforras.eu/eloforras/category/egyesuletunk/>
- Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület társ honlapja, <https://www.hidakforum.hu/>
- Kodály Zoltán idézet. citatum.hu

- Kovács Norbert (2017): A kiscsösi Élő Forrás Hagyományörző Egyesület-Hunyor Népfőiskola. Szín, 22.évf.6.sz. 27-38.
<http://mte.eu/sites/default/files/inline-files/Szakdolg.%20k%C3%B6vetelm%C3%A9nyek%2C%20%C3%BAtmutat%C3%B3.pdf> Letöltés ideje: 2018.12.04.
- Központi Statisztikai Hivatal (2013) 2011.Évi Népszámlálás, 3. területi adatok, 3.19. Veszprém Megye, 47.o. ksh.hu
http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_19_2011.pdf
Letöltés ideje: 2018.13.03.
- Központi Statisztikai Hivatal (2013) 2011.Évi Népszámlálás, 3. területi adatok, 3.19. Veszprém Megye. KSH
http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_19_2011.pdf
Letöltés ideje: 2018.13.03.
- Magyar Katolikus Lexikon kísérleti internetes változata, kétasszonyköze. lexikon.katolikus.hu <http://lexikon.katolikus.hu/> Letöltés ideje: 2018.12.04.
- Magyar Múzeumok Online (2016) "Nyiss ajtót a barkóságra". archiv.magyarmuzeumok.hu, 2016. 03. 18.
https://archiv.magyarmuzeumok.hu/muhely/3134_%E2%80%9Cnyiss_ajtot_a_barkosagra%E2%80%9D Letöltés ideje: 2018.12.03.
- Nyemcsok László (2018): Az aktív közösségekben hisz – interjú Závogyán Magdolnával. beol.hu, 2018. 06. 04. <https://www.beol.hu/kozelet/helyi-kozelet/az-aktiv-kozossegekben-hisz-1343870/?fbclid=IwAR0alh7uaqugg7h8XXCfC5SZyZyV99Ts-WrIcV0Ovocxz-CtsanMeZZAAwA>) Letöltés ideje: 2018. 12. 03.
- Széchenyi 2020 (2018) Cselekvő közösségek- aktív közösségi szerepvállalás. EFOP-1.3.1.-15-2016-0001. Cselekvő közösségek élményfilm. youtube.com
https://www.youtube.com/watch?time_continue=303&v=DhkTfZQ9QY
Letöltés ideje: 2018.12.04.(video online)
- Székely Orsolya (1975): Regősenek. Magyar Televízió, Budapest.
- Székely Orsolya (1975): Regősenek. Magyar Televízió, Budapest. youtube.com
https://www.youtube.com/watch?v=jqxivPyA_efl Letöltés ideje: 2018.12.04.
(video online)

- Tés község hivatalos honlapja. tes.hu <http://www.tes.hu/telepulesunk> Letöltés
Ideje: 2018.12.04.
- Veszprém Megyei Népművészeti Egyesület hivatalos honlapja,
<http://www.nepmuvesz.vpmegye.hu/index.php?p=egyesuletunk> Letöltés
dátuma: 2018.12.03.

13.MELLÉKLETEK

13.1. Ábrák jegyzéke

1. ábra: *Kiscsősi utcakép*, fotó: Borbács Magdolna
2. ábra: *Az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület logója*
3. ábra: *Regölés*, fotó: Élő Forrás Hagyományörző Egyesület 2017.
4. ábra: *Búcsú*, fotó: Élő Forrás Hagyományörző Egyesület 2017.
5. ábra: *Regösök*, fotó: Garabonc, Zala m., 1899 (Magyar Néprajzi Lexikon)
6. ábra: *Nagy László-Szécsi Margit iszkázi gyűjtései 1959 július 2-7*, (feldolgozva 1998-ban Kneifel Imre által. Beköttette az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület 1 példányban, fotó: Élő Forrás Hagyományörző Egyesület 2016.
7. ábra: *Regösök Cimbiék udvarán*, fotó: Élő Forrás Hagyományörző Egyesület 2016.
8. ábra: *Pajtafesztivál, zenészek és táncosok közös bemutatkozása*, fotó: Élő Forrás Hagyományörző Egyesület 2018.
9. ábra: *Koncert a pajtában*, fotó: Élő Forrás Hagyományörző Egyesület 2017.
10. ábra: *Kovács Norbert arckép*, saját szerkesztés 2018.
11. ábra: *Lippert Ferenc arckép*, saját szerkesztés 2018.
12. ábra: *Tési szélmalomok*, fotó: Múlttal a jövőért egyesület 2016.
13. ábra: *Bakonyi Vigasságok plakát*, Múlttal a jövőért egyesület 2018.
14. ábra: *Bakonyi Vigasság logó*, Múlttal a jövőért egyesület 2018.

13.2. A szervezeti együttműködés szintjeinek SWOT-(analízise)

<u>Előnyök</u>	<u>Gyengeségek</u>
– <i>Kulturális kezdeményezések kedvező hatása,</i> – <i>Természeti értékekben gazdag terület,</i> – <i>Termőterületek jelentős kihasználtsága,</i> – <i>Minőségi bortermelést lehetővé tévő szőlőültetvények nagy aránya,</i> – <i>Egészséges életmódot felkínáló életforma könnyű választhatósága,</i> – <i>Rendelkezésre álló közösségi terek relatíve magas aránya</i> – <i>Az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület által szervezett hagyományteremtő, hagyományörző tevékenységek sokasága,</i> – <i>Kulturális értékek nagy számban fellelhetők</i>	– <i>Helyi termékeket előállító vállalkozások csekély mértékű együttműködése,</i> – <i>Turisztikai infrastruktúra kihasználatlansága,</i> – <i>további hasznosítható turisztikai infrastruktúra leromlott állapota,</i> – <i>Pályázati lehetőségek információ és szaktudás hiányában való alacsony kiaknázottsága,</i> – <i>Előregedő lakosság, magas elvándorlási ráta,</i> – <i>Családi hagyományozódás megszakadása,</i> – <i>Hátrányos helyzetűek magas létszáma,</i> – <i>Gazdálkodók ismereteinek hiányossága a marketing és a vállalkozói tudnivalók terén,</i>

	– A helyi termékek értékesítésének kiépítetlen csatornái, az ezek iránti helyi kereslet alacsony szintje, – Fejletlen vidéki terciér szektor, – Kevés munkalehetőség, – Inaktív népesség nagy száma, – Szétzilálódott vidéki közösségek, – Zilált identitástudat: a helybeliek nincsenek tisztában saját (népművészeti, építészeti stb.) értékeikkel
<u>Lehetőségek</u>	<u>Veszélyek</u>
– A tudásbázis központ megvalósulásával a kistérség referencia-központtá válhat, ami közvetlen hatást gyakorolhat a konferencia-turizmusra, a K+F erőforrások hatékony kihasználására, valamint a fenntartható fejlődésre alapozott gazdasági innovációra, – Az információs társadalom vívmányainak meghonosítása növelheti az esélyegyenlőséget,	– Vidéki népesség alacsony alkalmazkodóképessége, – Alacsony kooperációs hajlam, – Korszerű ismeretek hiánya miatt a lehetőségek alacsony kihasználtsági szinten maradhatnak.

— <i>Ahumántőke helyben tartása, illetve térségbe csábítása emeli a falu presztízsét, lakosságmegtartó erejének növekedését és az elvándoroltak visszatelepülését eredményezheti,</i> — <i>A kistérség leszakadásának illetén módon való megállítása,</i> — <i>Csökkenhet az inaktív népesség aránya,</i> — <i>Erősíthető identitástudat,</i> — <i>Gazdasági integráció magasabb szinten valósulhat meg,</i> — <i>Életképes, folyamatos megújulásra képes, összetartó helyi közösség jöhet létre</i>	
--	--

13.3 Eredetiségnyilatkozat

A szakdolgozat szerzője*

Vezetéknév*:

Keresztnév*:

A szakdolgozat címe*:

.....
.....
.....

A szakdolgozat alcíme (amennyiben van)*:

.....
.....
.....

A szakdolgozat témavezetője*:

.....

A szakdolgozatot jellemző kulcsszavak* (legalább kettő kötelező):

.....
.....

.....

A szakdolgozat készítésének ideje:

2018.

Év:Hónap:.....Nap:.....

Büntetőjogi és fegyelmi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a szakdolgozat saját szellemi tevékenységem eredménye, melyet a hatályos jogszabályokban és intézményi szabályzatokban foglaltaknak megfelelően, harmadik személyek szerzői jogainak sérelme nélkül készítettem el.

Kijelentem, hogy a szakdolgozatom nyomtatott és elektronikus (CD-n leadott) példányai egymással tartalmukban teljesen megegyeznek.

Figyelemmel a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. tv. 48.§-ban foglaltakra is, a fenti adatok kitöltésével és aláírással hozzájárulok, hogy a Magyar Táncművészeti Egyetem a szakdolgozatomat a Könyvtárában őrizze és azt mások számára – olvasásra, kölcsönzésre – hozzáférhetővé tegye, valamint könyvtári adatbázisába feltöltse.

Hozzájárulok továbbá, hogy az Egyetem a honlapján (internet útján) a szakdolgozatomat a nyilvánosság

számára, olvasásra hozzáférhetővé tegye: **IGEN / NEM** (a megfelelő aláhúzendő)

Kelt: Budapest, 2018.,..... hó nap

.....

hallgató aláírása